

**GELENEKSEL YAŞAMDA SANATSAL İFADE:
BATI ANADOLU KADINLARINDA SÜSLENME ve ARTİSTİK DÖNÜŞÜMLER***

**Artistic Expression in Traditional Life:
Ornament and Artistic Transformations in Western Anatolian Women**

Füsun AŞKAR**
Mustafa KULA***
Ö. Barbaros ÜNLÜ****
Aylin GÖZTAŞ*****
Ferruh ÖZDİNÇER*****

ÖZ

Kültürel alışkanlıklardan doğan ve genellikle toplumsal mesajlara dayalı olan geleneksel kadın süslenme biçimleri kişisel zevklerle değişiklik göstermektedir. Kendine özgü tercihlerle oluşup moda haline gelen biçimler, günlük ya da eğlence ortamlarında kendini göstermektedir. Çalışmada süslenme olgusu, doğuş nedenlerine, anlamına, içeriğine ve ortamına bağlı olarak ele alınmıştır. Süslenmedeki etkiler daima olumlu estetik izlenimler bırakır. Farklı biçimlerdeki uygulamalarıyla kadın, süslenme eğilimini gerek bölgesel gerekse kültürel veya kişisel stiliyle sunmuştur. Günümüzün artistik anlayışıyla ölçülüp değerlendirildiğinde geleneksel kadın süslenmesi, günümüz uygulamalarını etkileyip aydınlatacak çeşitliliğe ve farklılığa sahiptir. Bu zenginlik, uluslararası kullanıma olanak sağlayacak kadar güçlü bir potansiyel içermektedir. Bu amaçla İzmir, Aydın, Muğla'dan seçilen yerleşim birimlerinde geleneksel kadın süslenmesi üzerine yapılan uygulamaların tespitiyle başlanan çalışmada, geleneksel imgelerin ve uygulamaların iletişimsel çözümlenmeleri yapılmış, artistik süreçten geçirilip fütüristik tasarımlar konusunda eskizler oluşturulmuştur. Geleneksel kültürün ve yaşam biçiminin izlerini taşıyan anlamlarla dolu bu süslenme biçimleri, gelinlerde yüz yazma çeşitleri, geleneksel baş süsleme ve bağlama şekilleri, kına yakma biçimleri ve saç kesimleri kapsamında incelenmiştir.

Vurgulanması gereken önemli nokta, bu çalışmanın yalnızca otantizme dayalı bir çalışma olmadığı, süslenmeye dair yaşayan kültürün tespiti ve sahnede kullanılabilecek artistik tasarımlar üretme sürecinde geleneksel verilerin kullanılması olduğudur. Etnik mirasın güncel tasarımı ile yeniden kullanılabilir olması, çalışmanın özgün kısmı olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel süslenme, Artistik imaj, Postmodern tasarım, Sahne, Sahne tasarımı

* Bu çalışma Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje Numarası: SGA-2020-21492 ("This work was supported by Ege University Scientific Research Projects Coordination Unit. Project Number: SGA-2020-21492").

Araştırma Makalesi/Research Article Geliş Tarihi/Received Date: 31.01.2024 **Kabul Tarihi/Accepted Date:** 26.02.2024

** **Sorumlu Yazar/Corresponding Author:** Doç. Dr., Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı, fusun.askar@ege.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3901-9705

*** Öğr. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, mustafa.kula@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4905-9102

**** Doç. Dr., Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı, Barbaros.unlu@ege.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2898-645X

***** Doç. Dr., Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi, aylin.goztas@ege.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2998-3034

***** Dr., Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı, ferruh.ozdincer@ege.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7036-684X

ABSTRACT

Traditional female ornament styles, which arise from cultural habits and are generally based on social messages, vary with personal tastes. Styles that are formed with unique preferences and become fashionable, show themselves in daily or entertainment environments. In the study, the phenomenon of adornment was discussed depending on its birth reasons, meaning, content and environment. The effects in decoration always leave positive aesthetic impressions. With its applications in different forms, women have presented their tendency to adorn themselves with their regional, cultural or personal style. When measured and evaluated with today's artistic understanding, traditional female adornment has diversity and difference that will influence and enlighten today's practices. This wealth contains a potential strong enough to enable international use. For this purpose, the study started with the determination of the practices on traditional women's adornment in the settlements selected from Izmir, Aydın and Muğla, communicative analyzes of traditional images and practices were made, and sketches on futuristic designs were created by going through an artistic process. These forms of decoration, full of meanings bearing the traces of traditional culture and lifestyle, have been examined within the scope of face writing types on brides, traditional head decoration and tying styles, henna application styles and haircuts.

The important point to be emphasized is that this study is not just a study based on authenticity, it is the use of traditional data in the process of determining the living culture of ornament and producing artistic designs for the stage. The reuse of ethnic heritage with its current design is considered as the original part of the work.

Keywords: Traditional ornamentation, Artistic image, Postmodern design, Stage, Stage design

EXTENDED ABSTRACT

The main research subject of the project is to observe the perception of traditional forms of ornament among women living in that region and the power of this perception to influence and change today's female ornament practices. In addition, it is aimed that the traditionally based forms and new sketch formations obtained will contribute to the social sciences literature.

Traditional female ornament styles, which arise from cultural habits and are generally based on social messages, vary with personal tastes. Styles that are formed with unique preferences and become fashionable, show themselves in daily or entertainment environments. In the study, the phenomenon of ornament was discussed depending on its birth reasons, meaning, content and environment. The effects in ornamentation always leave positive aesthetic impressions. With its applications in different forms, women have presented their tendency to adorn themselves with their regional, cultural, or personal style. When measured and evaluated with today's artistic understanding, traditional female ornament has diversity and difference that will influence and enlighten today's practices. This wealth contains a potential strong enough to enable international use. For this purpose, in this project, which started with the detection of practices on traditional women's ornament in 4 settlements selected from Izmir, Aydın and Muğla, communicative analyzes of traditional images and practices were made, they were passed through an artistic process and sketches were created on futuristic designs. These forms of ornamentation, full of meanings bearing the traces of traditional culture and lifestyle, have been examined within the scope of face writing types on brides, traditional head ornamentation and tying styles, henna application styles and haircuts. The project was carried out based on cultural analysis, one of the qualitative research designs, and the design principles were structured in line with Jaques Derrida's understanding of deconstruction. Interviews with source people during observations in research units were effective in interpreting cultural data.

In the project, while the phenomenon of traditional ornament was examined from communicative perspectives, it was also evaluated within the framework of ethnic, ritualistic, geographical, and identity-related concepts. The important point that should be emphasized is that this study is not only a study based on authenticity, but also the use of traditional data in the process of determining the living culture of ornamentation and producing artistic designs for the future. The reuse of ethnic heritage with a currently approach is considered the original part of the study.

The study is village-centered, and the main point is to create collection proposals designed with a postmodern approach of the forms of ornamentation, which are a cultural richness in the village, in fusion with urban culture, and to make them usable in the city. Apart from the concern about ethnicity and belonging, the aim of current studies focusing on women and design continues to be to participate in international design fairs, as long as living and natural conditions allow.

By integrating local values with universal criteria, it creates new, synthesis design models. Popular culture, which is fed by consuming its own creations, existing and derived ones, and the social media that mediates this, imposing the unknown in the form of organized messages, can be considered as an opportunity to introduce tradition in a communicative perspective.

The phenomenon of ornament, which is a field of practice based on interpreting symbolic meanings, is one of the tangible cultural heritage products. The tradition of ornament, which has rich imaginative contents of human history, with its rituals, ways of making, age, geography, status, etc. It impresses with its determination. The natural and simple materials used, and the methods of construction have purposes other than beauty, such as sustainability of tradition, medical protection, and social messages.

The most distinctive ornamentation material in the tradition is henna. The transformation of the henna ritual, as a commodity of the culture industry, occupies a serious place in the budget item of today's weddings. Reshaping herself under the influence of tradition and belief, the woman gives birth to, grows, and evolves a tradition with her creativity.

The project was carried out based on cultural analysis, one of the qualitative research designs. By sampling maximum diversity through participant observation, data about traditional forms of ornamentation were obtained, and their sociocultural and communicative meanings were clarified through interviews. In the design part, the design process was followed the data were examined in aesthetic and creative terms and evaluated in terms of form and functionality. As a result, it is aimed to create sketches of ethnic heritage designed with a postmodern approach that will have the potential to influence and change today's female ornament practices.

The fact that the project has been carried out in three stages will provide the opportunity to publish literature on art, communication, and cultural issues. It is hoped that the results of this interdisciplinary project will further expand the use of Turkish cultural elements.

The results desired to be achieved in the project are identified with an example such as creating a symphonic work from an ethnic folk song. In addition to its authentic significance, the aim of the project to reveal the potential of creating a new trend - in the age of image - by using a currently approach and ethnic heritage in a balanced way, has resulted in creating a cultural-popular synthesis in the light of defining the past. When the artistic design sketches obtained from the project reach the relevant places, media effectiveness will be provided in the

presentation of rational works within the framework of local understanding and universal behavior. Because the targeted focus is to ensure the sharing and dissemination of original works in applications related to ornamentation. The form of this work can be called the modern expansion of a traditional object, formal expression or application from which new models can be derived.

Kültürel açıdan bilinen on bin yıllık tarihinde onlarca zengin kültüre tanıklık etmiş olan Anadolu, ülke tanıtımı, yenilikçi sunumlar ya da prodüksiyonlar için son derece bereketli bir kaynaktır. Kültürel açıdan bitmez tükenmez öz kaynaklardan yararlanıldığında gelecek için uluslararası boyutu kapsayabilecek tanıtımlara ve yatırımlara olanak doğuracak derinliğiyle her açıdan araştırılmaya değer bir öneme sahiptir.

Doğal yapının toplumsal değerler üzerindeki etkisi, geleneksel giyim kuşamda, oyunda, müzikte ve süslenmede biçimsel farklılıkların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu yapının süslenme etkinliklerini de etkileyerek, farklılıkların folklorik, sosyokültürel ve sosyoekonomik yapıyı yansıtmaya gücü önemli saptamalardır. Sosyal statüyü de ön plana çıkaran süslenme biçimleri, süre gelen (geleneksel) yapıyla insanlara sunulmuş anlamsal ve şekilsel değerlerdir. Giydiği, taktığı takıştırdığı, bezendiği küçük bir eklemeye, soyuna, sosyal statüsüne, kültürel, psikolojik vb. durumuna kadar işaret edildiği bilinmektedir. Bunların yanı sıra estetik bilincin varlığını da düşünmek gerekmektedir. Bu bilinç, ilkel insanlardan bu yana gereksinimlerin karşılanmasının yanında, her bir insanın özgün yönlerinin ortaya çıktığı zevk kavramının kendisidir ve araştırılmaya değer bir konudur. Çünkü Anadolu kültüründe var olan doğumla başlayıp ömür boyu süren süslenme pratikleri, bugünün sanat sahası olabilecek potansiyele sahiptir.

Çalışmada, geleneksel yaşamda kadının süslenmesinin kültürel derinliği önemsenerak iletişimsel çözümlemesi yapılmış, güncel dönüşümüyle günümüz insanının kullanımına sunulmak üzere organize edilmiştir. Disiplinlerarası bakış açısı, yerel kültür elemanlarının değişik açılardan değerlendirilmesine ve yorumlanmasına olanak vermektedir. Bu çalışmada halk kültürü, iletişim ve tasarım gibi farklı sanat ve bilim dallarının birlikte çalışarak özgün gelişmelere yol açması, geleneksel süslenme pratiklerinin tespit edilerek gün yüzüne çıkarılmasında, iletişimsel perspektifte değerlendirilmesinde ve transformasyonel yaklaşımda etkili olmuştur. Çalışmanın evreni günlük yaşamda ve düğünlerde gelinin ve kadınların süslenmelerine dayansa da *yüz yazma çeşitleri, geleneksel baş süsleme ve bağlama şekilleri, kına yakma biçimleri* örneklemindeki artistik dönüşümler ele alınmıştır.

Çalışma köy merkezlidir ve temel alınan nokta, kent kültürüyle füzyona giren, köydeki kültürel bir zenginlik olan süslenme biçimlerinin, postmodern yaklaşımla tasarlanan koleksiyon önerilerini yaratmak ve kentte kullanılabilir kılmaktır.

Yerel değerler evrensel ölçütlerle bütünleştirilerek yeni, sentez tasarım modelleri doğurmaktadır. Kendi yarattıklarını, var olanı ve türeyeni tüketerek beslenen popüler kültür ve buna aracılık eden sosyal medyanın hiç bilinmeyen örgütlenmiş iletiler halinde dayatması, iletişimsel perspektifte geleneğin tanıtılması için bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Nebi Özdemir, “kültür endüstrisinin bir taraftan da yerelin, ulusalın, yöresel ve ulusal zenginliğin, özgünlüğün, hazinenin, belleğin küresel taşınmasını da olanaklı hale getirdiği de bir gerçektir” (Özdemir, 2009) ifadesinde aynı görüşü paylaşmaktadır. Özdemir, kültür endüstrisinin temel alanlarından biri olan internetin, sanal köy siteleri aracılığıyla da yerelin, küresele taşındığı fikri ile bu gerçeği desteklemektedir. “Postmodernliğin getirdiği sınırların kaldırılmasını gerek sanatsal biçimlerde gerekse din, dil, etnisite, cins, sınıf gibi alanlarda yarattığı özgürlük ortamını, çoğulculuk bağlamında çok sesliliği çok katmanlılığı; türler ve disiplinlerarasılığı, eklektizmi, pastiş, kolaj/montaj, parodiyi sonsuz kombinasyonlarla çeşitleyebilecek bir zenginlik alanı” (Şiriner, 2018) olarak özetlenmiş içerik, geleneksel süslenme biçimlerinin güncel sunum anlayışında da belirlemektedir.

Geleneksel model ile daha yeni modeller arasındaki farkın, yeni modellerin önyargılara sahip olabileceğini baştan kabul etmesidir ifadesiyle (Carter, 2010) dönüşüme karşı gelişen alerji, biçim ve desen değişse de kültürel anlamın *canlandırılmasına, yeniden üretimine* ilişkin görsel ve işitsel ifade biçimleri ile giderilebilir.

Kendisinden önceki dönemden beslenen, bir sonraki döneme zemin oluşturan geleneksel süslenme biçimlerinin fütüristik tasarımı, geleneksel olana karşı çıkıştan çok, köklerin dinamizmini yaşanan döneme uyarlayarak taşımak olarak algılanmalıdır. Geleneksel uygulamaların nesillere aktarımı ilkesi, *odaklanma sorunu yaşayan, kural tanımaz, teknolojik uygulamalara bağımlı, bireyci, hızlı tüketici, disiplini reddeden, kültürel derinliğe karşı duyarsız* şeklinde tanımlanan yeni kuşağa karşı güç kaybetmiştir. İçine doğduğu dönemin yaşantısıyla kültürlenmiş bireyin bir önceki dönemin pratiklerine sıkı sıkıya bağlanması beklenemez ancak günün birinde onu, bilimsel ya da sanatsal, olası bir kaynak niteliğinde kullanacağından habersizdir (Aşkar, 2020).

Geleneksel Kültürde Süslenme Pratiği

Gelenek kavramı işlevsellik üzerine kurulmuştur; bir toplumun kimliğini, birlik beraberlik ve dayanışmayı, değerleri ve somut ve soyut kültürel mirası koruyarak sürdürmektir. İnsan, geçmiş kuşakların deneyimlerini ve bilgilerini kendi koşulları doğrultusunda yeniden biçimlendirerek ve üzerine icatlar yaparak mevcut kuşağa hazırlamaktadır. Doğallığıyla eğitilen kuşak bir sonraki için yeni icatlar yapacaktır. Böylelikle toplum sürekliliğini sağlayacak, değerlerini koruyarak bağı güçlendirecektir. Gelenek kavramı tüm bu süreç için değerli bir araçtır. Geleneğin icadının başlangıcı aslında tüm bu süreci kaplar ve halen devam etmektedir. Her toplum, *göre geldiği* yaşam pratikleri, inançları ve kültürel etkileşimleriyle karmaşık bir örgüyü kendi biçimine dönüştürüp yaşamını sürdürmektedir.

Sembolik anlamlarını yorumlamaya dayalı bir uygulama alanı olan süslenme olgusu, somut olan kültürel miras ürünlerindedir. İnsanlık tarihinin zengin imgesel içeriklerine sahip olan süslenme geleneği, ritüelleriyle, yapılaşmış biçimleriyle, yaş, coğrafya, statü vb. belirleyiciliği ile göz doldurmaktadır. Kullanılan doğal ve basit malzemelerle yapılaşmış yöntemleri, güzelliğin dışında geleneğin sürdürülebilirliği, tıbbi koruyuculuk, toplumsal mesajlar gibi amaçlar da taşımaktadır.

- Kültürel Kimlik: geleneksel süslenme, bir topluluğun veya etnik grubun kültürel kimliğini yansıtan önemli sembollerdir ve o toplumun geleneksel değerlerini, inançlarını, yaşam tarzını ve en önemlisi geçmişini yansıtmaktadır.

- Ritüeller ve özel günler: Özellikle doğum, düğün, sosyal eğlenceler ve bayram gibi özel günlerde kadının daha özenli süslenmesi, o günün anlamını ve önemini vurgulamaktadır.

- Bereket ve uğur getirme: süslenme geleneklerinin temelinde bereket ve uğur getirme inancı yatmaktadır. İyi şans ve mutluluk inancına dair birçok obje ve işlevsellik her toplumda görülen bir uygulamadır.

- Geçim kaynağı: Gelin başı süslemesi, yüz yazma, iğne oyacı yemeniler, ipli (çitme) kına gibi uygulamaları meslek edinen ve bundan geçimini sağlayan kişilere rastlanmaktadır.

- Doğa: süslenme biçimleri bazen doğa ile ilişkilendirilmektedir. Doğanın insanlığına sunduğu güzellik ve değerler, süslenme biçimlerine doğrudan katkı sağlamaktadır.

- Anlatı ve hikâye: Süslenme biçimleri bazen belirli hikayeleri ve anlatıları temsil etmektedir. Mitolojik

öyküler, efsaneler ve tarihsel olaylar bu geleneği etkilemekte ve uygulamaya yansımaktadır.

- Dini, manevi ve iletişimsel anlamlar: geleneksel süslenmedeki imgeler dini, manevi ve iletişimsel anlamlara sahip olmaktadır. Baş bağlama biçimleri, kına yakma biçimleri, sağ kesim tarzı vb. göstergeler, sosyal statü, medeni durum, cinsiyet, coğrafya gibi gönderimlerin alameti farikası olarak bilinmektedir.

Gelenekte en belirgin süslenme materyali kınadır. Kına ritüelinin dönüşümü, kültür endüstrisinin bir metası olarak günümüz düğünlerinin bütçe kaleminde ciddi bir yer kaplamaktadır. Gelenek ve inancın etkisiyle kendini yeniden biçimlendiren kadın, yaratıcılığıyla bir geleneği doğurup büyötmekte ve evrimleştirmektedir.

Özellikle kadınlar arasında süslenme aracı olarak kullanılan kına, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki ritüellerde sıkça görölmektedir. Sağ, el ve ayakları boyama geleneği Hindistan, İnan ve Arap halkları arasında oldukça yaygındır. Tıbbi ve kozmetik özelliklerinden sonra kına, özellikle Müslüman ölkelerde evlilik öncesi ritüellerin başında gelir (Sharaby, 2006). Kına ritüeli, geleneksel yaşam biçimini sürdüren toplumlarda ataerkil ilişkileri yeniden tesis eden, dini sembolizmi kullanan bir biçimden uzaklaşarak kente ait yeni bir eğlencelik tüketim hizmeti haline gelerek modern eğlence tarzlarıyla da eklenmektedir (Subaşı, 2018).

Geleneklerin ve inancın etkisi ile saçını örten Türk kadını, saçını süs olarak kullanamayınca onu örten başlığını süslemiş, her biri adeta sanat eseri niteliğinde başlıklar yaratmıştır. Bu tarzlarda bölgesel farklılıklar özellikle coğrafyaya yönelik biçimlenmiştir. Örneğin Batı Anadolu'da sokaklarda kendiliğinden yetişen frezya (kayısı çiçeği) özellikle kokusu ile her yaştan kadının baş süslemesinde görölen bir doğa harikasıdır. Kuzeyde ise fındık gerçek amacının dışında bir işlevselliğiyle kadında yer almaktadır. Karadeniz'deki geleneksel kadın süslemesiyle ilgili bir çalışmada "Bazı yörelerde yüze hiçbir süsleme yapılmazken, bazılarında yörede yetiştirilen tarım ürünlerinden (fındık, ceviz vb.) ve eldeki imkanlarla sağlanan malzemelerle sürme, allık, pudra yapıştırma gibi süslemeler uygulanmaktadır" (Maden, 2001) ifadesine rastlanmıştır.

Türk kadınlarının Göktürk ve Uygur devrinden itibaren saçlarını uzattıkları, ördükleri, baş süslemelerine her zaman özen gösterdikleri, yüze düzgün, allık ve sürme kullanarak makyaj yaptıkları, Anadolu Selçuklularının kına kullandığı bilinmektedir.

Kınanın birçok kültürde bereket, güzellik, korunma güdüsü, saflık gibi pozitif algıya yönelik inançları bulunmaktadır. Kişinin bu iyi dilekleri ve ritüeli bedeninin herhangi bir yerinde taşımak isteğinin sembolize edilmiş biçimidir. İpli kınanın estetiği sıvama kınaya oranla süslenme dinamiğine bağlı olup herhangi bir anlam taşımamaktadır. Bazı kültürlerde vücuttaki enerji merkezinin avuç içi olduğu inancıyla avuç içine yakılan kınanın olumlu niyet ve enerji aktardığı düşünölmektedir. Kınanın ritüeller ve ibadette de yeri bulunmaktadır. Evlilik öncesi ve sonrasında düğün törenine katılanları da içine alan bir kuşaktan kuşağa aktarılan değerleri, kültürel bağlılığı ve topluluğa olan bağları sembolize ettiği de söylenebilir. Rahatlatıcı etkisiyle zihinsel ve duygusal rehabilite özelliği de taşımaktadır. Kına, içine eklenen maddelerle, sürölme biçimleriyle, sembolleri ve anlamlarıyla kültürlere özgü değişiklik gösteren geleneksel bir uygulamadır ve günümüzde biçim değiştirerek modern hayatın bir etkinliği haline gelmiştir.

Yüz yazma, düğünden önce geline yapılan ve kurulan yuvanın huzurlu olacağına inanılan bir gelenektir. Yüze pulların ve gelin tellerinin kırılmasıyla yapılan simlerin şekerli suyla yapıştırılıp bezenmesiyle yapılan bu teknik, bütününe bakıldığında farklı coğrafyalarda farklı desenlerde görölmektedir.

Çalışmanın Amacı ve Konusu

Çalışmanın temel araştırma konusu, geleneksel süslenme biçimlerinin o yörede yaşayan kadındaki algısı ve bu algının günümüzdeki kadın süslenme pratiklerini etkileme ve değiştirme gücünü gözlemlemektir. Ayrıca elde edilen geleneksel tabanlı biçimlerin ve yeni eskiz oluşumlarının sosyal bilimler literatürüne katkı sağlaması hedeflenmiştir. Saha araştırması için seçilen İzmir Karaburun, Aydın ve Muğla zeybek yöresi olup geleneksel oyunu, müziği ve giyim kuşamıyla dikkat çeken ve kültür turizmine uygun yerleşim yerleridir. Süslenme kültürünün halen yaşadığı bu yörelerde geleneksel kadın süslenmesine dair odak çalışmalar bulunsa da artistik bir tasarım çalışmasına ulaşamamıştır. Klasik derleme yöntemleriyle kayda alınan veriler sınırlı da olsa ortaya çıkarılmış, tasarıma olanak sağlayan dinamikler elde edilmiştir.

Tasarımsal bir etkinlik olan sanat, duyulur ve görülür özelliğiyle gerçeğin imgeleştirilmiş durumudur. Özel imgelerin nesnelleştiği 'artistik' kavramıyla, toplumsal bildirişim her dile çevrilebilir bir nitelik taşımaktadır. Süslenme kültüründeki bireysel ve kültürel dışavurumların çözümlenmesi, çalışmadaki önemli bir diğer noktadır. Son eksende Batı Anadolu'nun süslenme geleneğinin açığa çıkarılıp stilize edilerek postmodern bir yaklaşımla yeniden uygulanması ve ülkeye ait bir alt kültür oluşturulması hedeflenmiştir.

Materyal ve Yöntem

Çalışma, nitel araştırma desenlerinden kültür analizine dayalı yürütülmüştür. Katılımcı gözlem yoluyla maksimum çeşitlilik örnekleme yapılarak geleneksel süslenme biçimleri hakkında veriler elde edilmiş, yapılan görüşmelerle bunların sosyokültürel ve iletişimsel anlamlarına açıklık kazandırılmıştır. Tasarım kısmında ise, verilerin estetik ve kreatif anlamda incelenmesi, form ve işlevsel açıdan değerlendirilmelerinin ardından, tasarım süreci izlenmiştir. Sonuçta, etnik mirasın postmodern bir yaklaşımla tasarlanan eskizlerinin, günümüzdeki kadın süslenme pratiklerini etkileme ve değiştirme potansiyeli yaratacak güçte oluşturulması hedeflenmiştir.

Çalışmanın üç aşamalı yürütülmüş olması, sanat, iletişim ve kültürel konularla ilgili literatüre yayın olanağı doğuracaktır. Disiplinlerarası olan bu çalışmanın sonuçlarının, Türk kültür öğelerinin kullanım alanını daha da genişleteceği ümit edilmektedir.

Öncelikle geleneksel süslenme biçimlerini belirlemek için Batı Anadolu'dan seçilen 4 yerleşim biriminden örnekler toplanmıştır. Katılımcı gözlemlerle elde edilen bilgiler ve toplanan örnekler derinlemesine incelenerek kültürel analizleri yapıldıktan sonra, sanatsal nitelik kazandırılarak yerel anlayışta yeni yaklaşımlarla sunulmuştur. Önceki yıllarda bu yerleşim birimlerinde geleneksel oyun, müzik ve giyim kuşam/süslenme gelenekleriyle ilgili odak çalışmalara rastlanmış ancak artistik tasarım süreci kapsamında herhangi bir çalışmaya ulaşamamıştır. Her bir yerleşim yerinden geleneksel süslenmeye dair ayrı örnekler toplanmıştır.

Yerleşim yerlerinde gerçekleşen araştırmanın ilk aşamasında, coğrafik yapının kültürel öğeler üzerindeki etkisi gerçeğinden hareketle, yerleşim biriminin dış çekimlerini yapılmıştır. Gidilen yerlerde profesyonel stabil görüntüler için Gimbal kamera cihazı kullanılmıştır. Teknolojik bir perspektifin, olayın algılanması ve dikkat çekmesine katkısı nedeniyle, bu cihaz çekim kalitesini arttırmıştır. Geleneksel yüz yazma çeşitleri, biçimleri ve kullanılan malzemeler ile ilgili bilgi toplanmış, uygulandığı ile ilgili görüntüler, çalışma ekibinde mevcut bulunan fotoğraf makinesi ve kamera ile kayıt altına alınmıştır. Bütçe ve gerekçesi kısmında belirtilen hafıza kartı ve taşınabilir disk, elde edilen verilerin güvenli bir şekilde depolanabilmesi için kullanılmıştır. Sahada ve ofis

çalışmalarında kullanılmak üzere belirtilen notebook, arşivleme ve montaj işlerinde kullanılmıştır. Görüşmelerin ses ve görüntü kalitesi, gerekçeleri belirtilen donanım ile mümkün olmuştur.

Süslenme biçimlerinden biri olan geleneksel baş süsleme ve bağlama şekilleri yalnızca gelinlerde olan bir uygulama değildir. Günlük işlerini sürdürürken bitki örtüsünün insana sunduğu doğal güzelliklerden faydalanan kadın, içgüdüsel eylemini çocuk yaşlarda da uygulamaktadır. Geleneksel ortamda örtünme güdüsü tamamen dini inanca bağlıdır.

Kına yakma biçimleri bölgeden bölgeye değişen özellikler taşımaktadır. Ellere ve ayaklara yakılan kınalar Anadolu köylerinde zengin çeşitliliği ile karşımıza çıkmaktadır. Kına çeşitlerinden yakma biçimlerine kadar olan tüm uygulamalar fotoğraflanmış, bilgiler kayıt altına alınmış, postmodern dönüşüm için örnekler değerlendirilmiştir. Geleneksel yaşamda saç kesimlerine belli anlamlar yüklenmiştir. Biçim ve kesim olarak görüntülenmesi ve kültürel-popüler bir sentezle yeniden form kazandırılması hedeflenen saç kesimlerine araştırma birimlerinde rastlanamamıştır. Katılımcı gözlem sırasında eski-yeni arasındaki karşılaştırmalı analizin yanı sıra, yaşayan mevcut süslenme gelenekleri vurgulanmıştır. Köylerde kitle iletişim araçlarıyla birlikte gözle görünen kültürel değişimlerin bugünkü durumu tespit edilmiş, elde edilen verilerle kent kültüründen etkilenen köylü kadının süslenme biçimlerine dair yarattıkları yeni olgu ele alınmıştır. Bu değişimde kent kültürü etkileşimini yöre kadınlarının nasıl bir estetik anlayışla değerlendirdikleri, yozlaşma-değişme çatışması içerisinde ne şekilde kabullenip uyguladıkları temel alınmıştır. Yöre kadınının değişen köy kültüründen algıladıkları ve uyguladıkları arasında temel alınan fark nedir? sorusu yanıt bulmuş, bunlarla ilgili bütüncül bir kaynak oluşturulacak şekilde derlenmiştir. Belirlenen köyler süslenme biçimlerine dair yaşayan bir dinamiğin olduğu duyumundan hareketle seçilmiştir; İzmir/Mordoğan Kösedere, Aydın/Germencik Dampınar-Çamköy ve Muğla/Milas Çomakdağ Kızılağaç köylerinde gelin başı süslemesi, ele ve ayağa kına yakma konusundaki kaynak kişilere ulaşılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Geleneksel kadın süslenme biçimlerinin belirlenerek iletişimsel temsillerinin çözümlenmesine ve bu noktadan hareketle artistik dönüşümünün sağlanmasına dayalı bu çalışma; nitel araştırma desenlerinden kültür analizine dayalı yürütülmüştür. Kültür analizi, insanların gerçekliği nasıl yapılandırdıklarını, davranışları ve bakış açılarındaki öznelliği yorumlamayı amaçlamaktadır (Glesne, 2014). Kültür analizi çalışmalarında amaç, belirli bir kültürel öğenin analizi, tanımlanması ve yorumlamasına odaklanmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2013); (Hancock, 2004). Bu çalışmada elde edilen tasarımlar etnik köken ve aidiyet kaygısı dışında kalacaksa da Batı Anadolu'dan seçilen yerleşim birimlerinde yaşayan kadınların geleneksel süslenme biçimleri, kültür analizinin gerekleri doğrultusunda incelenmiştir.

Örneklem / Katılımcılar

Etik ilkeler çerçevesinde hareket edilmiş, onay alınarak başlayan derleme sürecinde sonuçların akademik yayına dönüşeceği konusunda kaynak kişiler ikna edilmiş, kaygıları giderilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada, olasılık temelli örneklemelerin tersine zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine nitel olarak incelenmesine olanak tanıyan amaçlı örnekleme yöntemlerinden (Patton, 1987) maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Patton'a göre maksimum çeşitlilik gösteren küçük bir örneklem oluşturmada; her durumun kendine özgü boyutlarının ayrıntılı biçimde tanımlanması ve büyük ölçüde

farklı özellik gösteren durumlar arasındaki ortak temalar ve bunların değerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada, Batı Anadolu'da seçilen geleneksel yaşam biçimini sürdüren yerleşim birimlerindeki geleneksel kadın süslenme biçimleri hem farklı yerleşim birimleri alınarak hem de kendi içinde ayrıntılı betimlenerek iletişimsel göstergelerinin belirlenmesine dayandığından bu örnekleme türü uygun bulunmuştur. Araştırma sırasında komşu köyden gelenlerin de süslenme gelenekleri hakkında fikirleri alınmış, örnekler konusunda maksimum çeşitliliğe önem verilmiştir. Özellikle birbirine yakın yerleşimdeki Aydın/Germencik Dampınar ve Çamköy'de süslenme geleneklerinin çeşitliliği araştırılırken belirgin bir özellik olan gelin başı süslemesi, *Bulgular* bölümünde de belirtildiği gibi biricik bir özellik taşıırken, diğer özellikler birebir aynıdır.

Verilerin Çözülmesi ve Yorumlanması

Nitel analiz; veri ile çalışma, onları organize etme, belli gruplara ayırma, örüntüleri araştırma, önemli noktaları keşfetme ve söyleneceklere karar vermeyi içermektedir. Farklı nitel araştırma türleri olduğu için veri analizinde de farklı yollar bulunmaktadır. İki yaklaşımla veri analizi yapılmaktadır. İlkinde analiz, veri toplama ile yürütülmekte ve tamamlanmaktadır. İkincisinde, veriler toplandıktan sonra analizler yapılmaktadır (Bogdan & Biklen, 1992). Buna göre bu çalışmada nitel verilerin analizine, araştırma sürecinde başlanmıştır.

Bu araştırmada nitel veriler, içerik analizine alınmıştır. Bu süreçte öncelikle ses ve görüntü kayıtlarından ilgili kısımlar yazıya geçirilerek veri setine ulaşılmıştır. Nitel verilerin kodlanması için gereken veriye ulaşılamamıştır. Nitel bulguların yorumlanması ve raporlaştırılması aşamasında, uygun odaklı alıntılar kullanılarak bulgular belli olgulara göre tanımlanmış, yorumlanmış ve anlamın oluşturulmasına katkı getirecek biçimde rahat, anlaşılır, yalın ve açık bir dil kullanılarak sunulmuştur. Geleneksel süslenme biçimlerine, Güzel Sanatlar/Moda Tasarımı alanındaki çalışmaları olan araştırmacı ile postmodern bir yaklaşımla artistik imaj kazandırılmıştır.

Araştırmacının Rolü

Araştırma öncesinde araştırmanın *neden* ve *ne amaçla* kullanılacağı konusunda çalışma grubunu oluşturan bireylere bilgi verilmiştir. Bu sayede bireylerin düşüncelerini rahatlıkla ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmacılar katılımcılarla samimi ve içten bir iletişim kurmuştur. Böylelikle katılımcıların tedirginlik hissiyle yapay davranışlar sergilemeleri, eksik veya samimi olmayan ifadelerde bulunmaları engellenmeye çalışılmıştır.

Tasarım Süreci

Bu sürece ilk iş planı olarak İzmir, Aydın ve Muğla illerinden seçilen 4 yerleşim biriminde geleneksel kadın süslenmesi üzerinde yapılan uygulamaların belirlenmesi ve çözümlenmesi ile başlanmıştır. Geleneksel kadın süslenme biçimlerinden gelinlerde yüz yazma çeşitleri, geleneksel baş süsleme ve bağlama şekilleri, kına yakma biçimleri, estetik ve kreatif anlamda incelenmiş; sembolik değer ve yüklenen anlamlar açısından çözümlenmiş ve form-malzeme- uygulama teknikleri açısından incelenmiştir.

İkinci aşama olarak geleneksel kadın süslenmesi üzerinde yapılan uygulamaların tasarım kriterleri açısından incelenmesi yapılmıştır: bedene uygunluk (ergonomi), giyilebilirlik-takılabilirlik kriterlerince değerlendirilmesi; uygulayıcılarının tasarım bakış açılarının değerlendirilmesi bu incelemelerde kullanılan yöntemler olmuştur.

Geleneksel kadın süslenmesi üzerinde yapılan uygulamaların tasarımsal değerlerinin belirlenmesi çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan tüm veriler doğrultusunda tasarım aşamasına geçilmesi ve koleksiyon hazırlanması, yöntemin diğer bir aşaması olmuştur.

- Uygulamaların çözümlenmesi sonucunda, tasarımlarda kullanılacak, koleksiyonları oluşturacak malzeme, teknik, kullanılacak renkler ve sembolik değerlerin belirlenmesi,

- Tasarımlar ve koleksiyonun ilk adımı olarak, tüm veriler ışığında; geleneksel kadın süslenmesinden yola çıkılarak, etnik mirasın postmodern bir yaklaşımla eskiz sürecine uygulanması,

- Eskizlerin seçilmesi ve ürün gruplarının belirlenen imgesel değerler doğrultusunda oluşturulması,

Tasarım sürecinde belirleyici olan kriterler: süslenme biçimlerinin imgesel değerleri, teknik, kullanılacak renkler ve sembolik değerlerin belirlenmesi, etnik miras, tasarımların postmodern bir yaklaşımla ele alınması ve koleksiyonun, geçmişi geleceğe taşımasıdır.

BULGULAR

1. İzmir/Mordoğan Kösedere Köyü

27.07.2021 tarihinde İzmir'in Karaburun Mordoğan'a bağlı Kösedere köyünde ilk görüşme, konuyla ilgili çalışmalarda daha önce de yer alan Şerife Zorlu ile yapılmıştır.

Kadın süslenme biçimlerinden olan *gelin yüz yazması* ile *dolama kına* konusunda görüşülmüş ve bu süslenme biçimleri incelenmiştir. Köyün yerlisi olan 78 yaşındaki Şerife Zorlu süslenme biçimlerine ilgisini, ne zaman başladığını ve hayatını anlatmıştır. 1943 yılı doğumlu Şerife Zorlu 52 yaşında halk eğitim merkezinde de tel kırma alanında görevlendirilmiş ve dersler vermiştir. 5-6 yaşlarında gelin yüzü yazmayla ilgilenmeye başlayan Şerife Zorlu teknik bilgilerini küçüklüğünden hatırladığı akrabası Hürmüz Kandıralı'dan öğrenmiş, bu el işlerinin yerel kültür ve semiyotik anlamdaki öneminden, yapılış aşamalarından ve kullanılan malzemelerden bahsetmiş; günümüzde bu işlemin nasıl uygulandığını anlatmıştır.

Şerife Zorlu'dan alınan bilgiler doğrultusunda yüz yazma işleminin diğer köylerde de devam ettiği, düğün öncesi yapılan kınalarda gelinlerin yüzüne *yüz yazmanın* uygulandığı öğrenilmiştir. Verilen bilgilerden köy halkının yeni gelinlerinde bu geleneğe çok bağlı olunmadığı fakat ilginin daha çok dışarıdan gelenlerde olduğu çıkarılmıştır. Pandemi öncesinde Karaburun'da yapılan Nergis Festivali kapsamında yaklaşık 500 kişinin yüz yazma yaptırdığı da belirtilmiş ve uygulandığı hakkında bilgi verilmiştir. Yüz yazma dışında kaşların da *kaş yakması* olarak anılan bir süsleme biçimine sahip olduğu ve bu işlemin *sıran* yardımıyla elde edilen karanfil yağıyla yapıldığı belirtilmiştir. Yüz yazmada yapılan uygulamaların bir anlam taşıyıp taşımadığı konusunda sorulan sorularda en önemli göstergenin yüz yazma uygulanan kişinin sadece gelin olduğunun anlaşılmasıdır. Sadece gelin değil arkadaşlarının da yüzlerinin yazıldığı fakat bu yüz yazımının alnın ortasından sağ tarafına doğru olduğu, böylece gelinin ve arkadaşlarının kimler olduğunun belli olduğu belirtilmiştir. Bu bilgilerin ardından Şerife Zorlu tarafından eskiye uygun tel kırma yöntemiyle uygulama yapılmıştır.

Uygulama sırasında eski yöntemde yapıldığı gibi gelin telleri küçük küçük kesilerek hazırlandıktan sonra şekerli su hazırlanmış ve yapıştırılacak kıvama getirilmiştir. Şekerle yapılan karışımla birlikte yüze bir çizim yapılmış ve süpürge teli yardımıyla kesilen pullar yüze yapıştırılmış, sonrasında küçük pullarla çizilen desene renkli ve büyük boy pullar eklenmiştir. Aynı işlemler yanaklar ve çene bölgesine de uygulanmıştır. Kesilen tellerden oluşan küçük pullarla önceden belirlenmiş ve genellikle aynı şekilde uygulanan hatlar çizilirken, büyük pulların belirli bir düzeni olmadığı belirlenmiştir. Yüz yazma uygulaması bittikten sonra serpmeye örtü ve çiçekli

taçla birlikte gelin başı tamamlanmıştır. Temizleme aşamasında ise büyük pullar çıkarıldıktan sonra küçük pulların da suyla yıkanarak çıkarılması ve pulların tekrar kullanılabilceği açıklanmıştır (Fotoğraf 1.).

Yüz yazma sonrasında *iple dolama kına* uygulaması yapılmıştır. Kınada kullanılacak ipler önceden kına geçirmemesi için mumlanmaktadır. Dolama kınanın kurban etinin kınaya değmesi istendiği için bu dönemde de özellikle yakıldığı ve gelinlere yakıldığında uygulamanın bir törenle yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Mumlanan ipler çapraz şekilde parmaklara dolandıktan sonra kına uygulamasına başlanmıştır. Kınanın içine ceviz yaprağı ve karanfil yağı da eklendiğinde daha kalıcı olmasının sağlandığı da ulaşılan bilgiler arasındadır (Fotoğraf 2.).

Fotoğraf 1. İzmir/Mordoğan Kösedere Köyü Yüz Yazma Geleneği
(Fotoğraflayan: Ferruh Özdiñer, 2023 Kaynak kişi: Şerife Zorlu Model: Hande Küçükkebe)

Fotoğraf 2. İzmir/Mordoğan Kösedere Köyü Gelin kınasının yapım aşamaları
(Fotoğraflayan: Ferruh Özdiñer, 2023 Kaynak kişi: Şerife Zorlu Model: Çiğdem Aygen Erkol)

2. Aydın/Germencik Dampınar Köyü

Çamköy ve Dampınar köylerinde yapılan araştırmalarda iki köyün geleneksel pratikleri arasında çok farklılık görünmese de gelin başı süslemesinin tasarıma dönüşme potansiyeli düşünülerek Dampınar Köyü'ndeki uygulamaya yer verilmiştir. Germencik Dampınar'lı kaynak kişi 1960 doğumlu Duran Sarı, günümüzde tüm gelinlerin modern şekilde kuaförde süslandiklerini, gençlerde geleneksel uygulamaların kalmadığını belirtmiştir. Duran Sarı zamanının gelin süslenme biçimlerinin başlıca uygulamasının kırkmaların kurşun kalem gibi bir araçla kıvrıldığını, tel tokalarla tutturulduğunu ifade etmiştir. Gelinlerde mutlaka kırkmaların bulunduğunu, gelin kızda yoksa dahi kesildiğini ve kıvrılan kâküllerin toplanıp taç gibi bir görüntü elde edildiğine değinmiştir. Üzerine, her bir kıvrımın üzerine canlı çiçek takıldığını, beyaz tülün bu tacın arkasından başlayarak arkaya salındığını ve duvak gibi görüldüğünü ifade etmiştir (Fotoğraf 3. ve 4.).

Kına yakma biçimlerinin üç çeşit olduğunu, *yüzük kına*, *ip (çitme) kına*, *sıvama kına* olarak bilindiğini belirtmiştir. Gelinin eline ip kına, arkadaşlarına yüzük kına, diğer misafirlere de sıvama kına yakılmasının bir gelenek olduğunu vurgulamıştır. Sarı kına yakma biçimini, “yüzük kına parmakların ilk boğumlarına kadar olan yakılır, avuç içine tam ortaya daire şeklinde bir kına yakılır, bu dairenin iki kenarına birer nokta şeklinde kına yakılır. Bu noktaları gelinin en yakınları yapar. Geline ve gelinin diğer yakınlarına olan bağlılığını gösterir. Dostluk bağı anlamına gelir” şeklinde ifade etmiştir (Fotoğraf 5.).

3. Aydın/Germencik Çamköy

10.03.2023 Aydın'ın Germencik ilçesine bağlı Çamköy'de Germencik Şehit Cafer Efe Yörük ve Zeybekler Derneği Başkanı Mehmet Sarı liderliğindeki araştırmada geleneksel kültüre dair pratikler hakkında bilgi alınmıştır. Kadın süslenmesinin en önemli mecrası olan düğün gelenekleri ile ilgili görüşmede yörük kültürünün devam ettiği 3-5 köyden biri olan Çamköy'de geçmişteki yörük adetlerinde ve köy geleneklerinde son dönemlerin yaşandığı belirtilmiştir. Pandeminin öncesinde yavaş yavaş deformasyon başladığının hissedilmesi, pandemiyle birlikte özellikle köy geleneklerinin yaşatıldığı *toplu yemek yeme* gelenekleri yasaklanınca bir araya gelememenin geleneklerin yaşatılmasını engellemiş olduğu ifade edilmiştir. En önemli geleneksel eğlence olan düğünlerin mesafeli olarak yapıldığından ve hemen dağılmalar olduğundan; yemeğin, süslenmenin, oyunun ve müziğin temelini oluşturduğu tören geleneğinin yaşatılmamasına sebep olduğu vurgulanmıştır. Bu mesafe zorunluluğunun alışkanlığa, daha sonra da yaşam biçimine dönüşmesi gelenekleri de yok etmiştir. Hızla toplanıp hızla dağılmalar düğünün geleneksel yapılmasını engellemiştir. Her şeyin bireyselleştiği, gelin ve arkadaşlarının kuaförde süslenmeyi alışkanlık haline getirdiği belirtilmiştir. Düğünlerin sağlık sebebiyle geleneksel şekilde yapılamaz olması, düğün törenlerinin geleneksel kültür açısından önemini yitirmesine neden olmuştur. Güçlü bir kültürel pratik olan düğünlerin Çamköy'de 3-4 gün devam edip Cuma gününden Pazartesi'ye kadar gelinin yaptığı el işlerinin herkes tarafından görülür olması yine geleneksel topluluğun bir araya gelmesiyle mümkünken *gelin alma, çeyiz serme, kına gecesi* gibi adetler azalarak yok olmaya başlamıştır. Pandemiye kadar olan değişimin de teknolojiyle birlikte tükenmeye başlaması, kolaycılığı beraberinde getirmiştir. Yemekleri köylüler yaparken artık hazır aşçılık başladığını vurgulayan Sarı, yemek geleneklerine sadece yiyip içmek olarak bakmamak gerektiğini, yemek yemenin bahane olduğunu, bir araya gelerek geleneklerin sürdürüldüğü gerçeğini ifade etmiştir. Birlikteliğin, imecenin bir araya gelmekle mümkün olduğunu, aynı kazanda pişen yemeğin aynı kaplardan yenmesinin kültürel pratiklerdeki gücüne değinmiştir. Gelin süslenmesinde pandemiden önce başlayan kuaför alışkanlığının teknolojik yaygınlığa bağlı olduğunu, sosyal mecralarda gördüğü uygulamalarla beğeni ve görgülerinin modernleşmeye başladığını ifade etmiştir. Ancak geleneksel düğün denince gelin süslenmesi/gelin başı uygulamalarının pandemiden önce bir araya gelinerek mümkün mertebe uygulandığını vurgulamıştır.

Çamköy'de yaşayan 1957 doğumlu Perihan Gökçe'ye göre gelin süslenmesi saçlarda zülûf bırakılarak başlamaktadır. Zülûf bırakılarak mum çiçeklerinden taç takılması ve yanlardan gelin teli sarkıtılması en görünür gelin süslenme biçimidir. Ele ayağa sıvama kına yakılması da gelinde olması gereken bir uygulamadır (Fotoğraf 6. ve 7.). Çeşme başına giden genç kızların dini inanca göre topuklarının kapatılması gerekmektedir bu görenektir ve gelinin ayağına da bu inancı simgeleyen kına yakma biçimi görülmektedir. Çamköy'de yüz süslenmesinin olmadığını belirten Gökçe, kızının tamamen modern bir gelinlik ve gelin süslenmesi ile kuaförde hazırlandığını ancak kına geleneğinin düğünden 3 gün önce başına çiçek takılarak, işgep denilen kırmızı örtünün üzerinden alınca yeşil örtü bağlanarak geleneğe uygun biçimde hazırlandığını ifade etmiştir. Hatim edilerek gelinin getirilmesinin halen süren bir gelenek olduğunu vurgulamıştır.

Aydın İncirliovalı 1963 doğumlu Belgin Sallı da günümüzde gelinlerin tamamının modern kuaför saç ve makyajı ile süslendiğini ifade etmiştir. Kına gecesinde gelinin *bindallı*sının eskiden elde işlendiğini, günümüzde onun da dışarıdan alındığını belirtmiştir.

Fotoğraf 3. Aydın/Germencik Çamköy ve Dampınar Gelin başı süslemesi
(Fotoğraflayan: Ferruh Özdiñer, 2023 Kaynak kişi: Duran Sarı Model: Seçil Gökçe)

Fotoğraf 4. Aydın/Germencik Çamköy ve Dampınar Gelin kınası yapımı
(Fotoğraflayan: Ferruh Özdiñer, 2023, Kaynak kişi: Belgin Sallı, Model: Seçil Gökçe)

Fotoğraf 5. Aydın/Germencik Çamköy ve Dampınar Gelin kınası
(Fotoğraflayan: Ferruh Özdiñer, 2023 Kaynak kişi: Belgin Sallı, Model: Seçil Gökçe)

Fotoğraf 6. Aydın/Germencik Çamköy ve Dampınar Gelinin ayak kınası yapımı
(Fotoğraflayan: Ferruh Özdiñçer, 2023 Kaynak kişi: Belgin Sallı, Model: Seçil Gökçe)

Fotoğraf 7. Aydın/Germencik Çamköy ve Dampınar Gelinin ayak kınası yapımı
(Fotoğraflayan: Ferruh Özdiñçer, 2023 Kaynak kişi: Belgin Sallı, Model: Seçil Gökçe)

4. Muğla/Milas-Çomakdağ-Kızılağaç Köyü

Kültür turizmiyle uluslararası üne kavuşan bir yerleşim birimidir. Literatürde Çomakdağ-Kızılağaç Köyü ile ilgili yapılmış çalışmalara rastlanmaktadır. Çalışma alanı olarak geleneksel kültürü seçen herkesin bildiği kendine özgü gelin başlığı tasarım potansiyelinden dolayı odak alınmıştır ancak teorik anlatımla konuyla ilgili kapsamlı çalışma yaptığı bilinen Mutlu Altınay'ın araştırma sonuçlarından da yararlanılmıştır.

14.04.2023 tarihinde çalışma kapsamında köyde ilk görüşme kaynak kişi Ayfer Akyol ile yapılmıştır. Doğum yeri Kızılağaç olan Akyol, 1969 doğumludur. Çalışma hayatıyla geçirdiği günlük yaşamında süslenmeye çok özen göstermediğini ancak düğünlerde süslenmeye çok önem verdiklerini belirtmiştir. Daha önceleri bekarların evlileri birbirinden ayıran kuşanma ve süslenmelerinin günümüzde kalmadığından hatta tektipleşmeden söz etmiştir. Akyol eskiden saçın hiç açılmadığını, bekarların *çemberi* denen yazmayı ve *gollu* denen örtüyü bağladıklarını ifade etmiştir. Evlendikten sonra sıralı gerçek altın ve turaların dikildiği başlığı taktıklarını belirten Ayfer Akyol, günümüzde evlenmeyen kızların da düğünlerde bu turalı başlığı taktıklarını vurgulamıştır. Evlenen kızların saçlarındaki kırpma ve yanlardan çıkarılan zülüfün, bekar kızlardan ayrılan bir özellik olduğundan ve kınasız gelin olmadığından söz etmiştir.

Ayfer Akyol'un kızı olan Gülcan Akyol süslenmede modellik yapmıştır. 26 yaşında, sağlıklı. Geleneksel yaşamdan nasibini aldığı, özellikle iş hayatından yine köye dönünce eskiye oranla modernleşen geleneksel yaşama ayak uydurmaya çalıştığını ifade ediyor. Eskilerden beri hafızasında nişanlı ve evli kadınların altınlarının çokluğundan bahsederek bekarlardan ayıran tek özelliğın sıralı turalarla işlenmiş baş ve *beşibiyerdelerle* donatılmış boyun süslenmesi olduğunu hatırlıyor. Kent kültürü yaşantısına rağmen kendi düğününde de bu süslenme biçimini uygulayacağını bildiren Gülcan Akyol, kent yaşamından sonra bu geleneğe daha sıkı sıkıya bağlandığını ifade ediyor ve anlatıyor: “Düğünün ilk günü kuaföre gidilmez, eğlence düzenlenir, kadınlar erkekler farklı yerlerde eğlenirler. İkinci gün erkek kadın karışık eğlenilir kına yakılır. Hala yerel uygulamalar olsa da kentte uygulananlara doğru bir yönelim görülüyor burada da...”

Ayfer Akyol'un kendisine ve gelinine ait olan malzemelerle süslenme aşamaları sırasıyla şu şekilde aktarılmaktadır:

Baş süslenmesi için ilk olarak başa üzerinde otuz adet tura dikili olan başlık (takke) takılıyor. Üzerindeki askılar sadece yeni gelinlerde görülür. Dizi denen boncuklu askıların ucundan sarkan turalar her gelinde bulunur. Oğlu olan aileler büyüyünceye kadar bu altınları sağlamaya çalışır. Düğünde takıyorlar ve *cenazesinden çıksın* şeklinde bir ifade kullanıyorlar. Mesela benim turam, gelin turam... hala durur, hiç bozmadım. Boyuna kelleli denen beşibiyerdeler takılır. Ekonomik duruma göre değişir. Turanın üstüne siyah renkli gollu, dikili altınlar görünsün diye takılır. Gollunun oyaları altınların üzerinde görünsün ve altınları tutsun diye sarılır. Bunların da üzerine has ipekten *çemberi* takılır. Bunların üzerine eskiden parfüm gibi şeyler olmadığından mis kokusu dağılsın diye canlı çiçek takılır. Bu süslenmeyi kadının günlük yaşamında da görebilirsiniz (Fotoğraf 8.).

Kadınların çeşitli takılar takarak süslenmeleri, insanlık tarihi kadar eski bir olaydır. Türklerde takı takma ve başlık giyme geleneği, doğumla başlayıp ömür boyu süre gelmiştir. Baş giysilerinin güncel hayatta ve özel törenlerde önemli yeri olmuştur. Anadolu kadınının daha çok Yörük ve Türkmenlerin hala geçmişteki başlık ve süslemelerini kullandıkları, gelenek ve göreneklerine sahip çıktıkları görülmüştür (Tansuğ, 1986). Anadolu Türk kadınının geçmişine bakıldığında, gelenek, görenek ve dinsel inanışlardan dolayı başlarını dışarıdaki insanlara karşı bir araçla örttükleri görülmüştür. Bu örtünme yöreden yöreye ve buldukları yerin konumuna göre farklılık göstermiştir. Türk kadınının örtünme ile süse olan düşkünlüğünü ve güzelliğe verdiği önemi, kullandıkları baş giyimlerinin özenle hazırlanmasından anlaşılmıştır (Altınay, 2013). Çomakdağ-Kızılağaç mahallesi kadın başlığı çemberi, takke, sakındırak, kollu, askılı tura ve mevsim çiçeklerinden oluşmaktadır. Çemberi, başa takılan tamamı ipek dokumadan yapılan bir örtüdür, başı tamamen kapatır. Örtünün uç kısımları kısa saçaklıdır. Çemberinin uç kısımları başın üstünden bağlanarak kulaklar dışarıda bırakılırsa, bu tip bağlamaya yörede *çetebaşısı* adı verilir (Tüfekçi, 2005).

Mutlu Altınay'ın konuyla ilgili çalışmasında 2016'da Nazmiye Alkaya ile yaptığı görüşmede *çemberi* ile ilgili bilgi şu şekildedir: “Çemberi pamuk, ipek veya sadece pamuk ipliğinden ve bezayağı dokuma tekniği ile dokunmaktadır. Kare formunda olup, uçlarında iğne oyası tekniği ile işleme yapılmakta ve yöredeki ismi *toka* olan püsküller takılmaktadır. Çemberi kullanımı günümüzde de devam etmektedir. Üçgen şekilde katlanarak, üçgen kısmı arkaya gelecek şekilde başa bağlanmaktadır. Kadınlar ipek çemperilerini daha çok özel günlerde kullanmayı

tercih ederken, günlük hayatta tülbent kullanmayı tercih etmektedirler (Altınay, 2016).

Bu yerleşim bölgesinde gelin başındaki en göze çarpan süsleme altın paralar ve canlı çiçeklerdir. Baş bağlandıktan sonra başın üst kısmına, günlük işler yapılırken de mevsim çiçekleri takılmaktadır. Fesleğen, kayısı çiçeği (frezya) nergiz, menekşe, zeytin dalı gibi bitkilerden yapılan bir demet takılmaktadır. Çiçeklerin bu şekilde takılmasındaki amaç, günümüzde kullanılan parfümün yerini tutmaktadır. Bu yüzden başa takılan bu çiçeklerin kokulu olması önem taşımaktadır. Özellikle yeni gelinlerde en güzel kokan mevsim çiçekleri kullanılmaktadır.

Fotoğraf 8. Muğla/Milas Çomakdağ-Kızılağaç Köyü Gelin başı süslemesi
(Fotoğraflayan: Ferruh Özdiñer, 2023 Kaynak kişi: Ayfer Akyol, Model: Gülcan Akyol)

Geleneksel Süslenme Biçimlerinin Anlam Çözümlemesi

Göstergeler, iletişimde anlam taşıyan semboller veya işaretlerdir. Bu semboller, dildeki kelimeler, vücut dili, renkler, semboller, şekiller ve daha birçok şey olabilir. Göstergelerin iletişimsel çözümlemesi, bu sembollerin ve işaretlerin iletişim sürecindeki anlamını anlamak ve yorumlamak için kullanılan bir yöntemdir. Göstergelerin iletişimsel çözümlemesi için bazı adımlar aşağıdaki gibi maddelenebilir;

- Gözlem yapma: İletişimsel çözümlemenin temel adımı gözlem yapmaktır. Göstergeler dikkatlice incelenince ne tür semboller veya işaretler içerdikleri fark edilebilir. Bu adımda, sözlü olmayan iletişim unsurları da dahil olmak üzere tüm göstergeleri gözlemek önemlidir. Geleneksel süslenme ile ilgili bir detayda doğaya gönderme yapacak kadar makro bir yaklaşım keşfedilebilir. Çünkü doğal yaşamına doğayı da dahil eden bir kadından bunu ifade etmesi beklenemez.

- Kültürel ve sosyal bağlamı anlama: Göstergelerin anlamı genellikle kültürel ve sosyal bağlama göre değişebilir. Bu nedenle, hangi kültürde veya toplumda kullanıldıklarını anlamak önemlidir. Örneğin, renkler farklı kültürde farklı anlamlara gelmektedir. Kültürel geçmişinde gelin kızın başına kırmızı ya da yeşil örtü takılmasının, genellikle kırmızı örtünün *sevniç ve mutluluk*, yeşil örtünün ise *muradına erme* olarak anlam taşıdığı bilinmektedir. Yüzün örtülmesi baba evinden ayrılışının duygusallığını gizleme ifadesidir.

- Dil ve semantik anlam: Dil içeren göstergelerin anlamını anlamak için semantik analiz yapılmaktadır. Kelimelerin veya ifadelerin taşıdığı anlamı anlamak, iletişimin temelini oluşturur. Gelin kıza kına gecesinde *Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar* türküsünün sözlerindeki anlam düşünülmezsizin anne-baba evinden ayrılan ve ele karışan kızın en az kendi evindeki kadar kıymet görmesi dileğini içermesi, çıkacağı eve özlem duygusu, uzağa gitmenin duygusallığı gibi ifadeleri içermesi gibi...
- Sözsüz iletişim işaretleri: Sözlü olmayan göstergeler, vücut dili, jestler, mimikler, ses tonu gibi unsurları içermektedir. Bu tür işaretler dikkatlice incelenerek, iletişimin altında yatan duygusal durum veya anlam çıkarılmaktadır.
- Renk ve semboller: Renkler ve semboller, görsel iletişimde önemli role sahiptir. Özellikle logolar, bayraklar, reklamlar gibi alanlarda sembol ve renk seçimlerinin anlamını çözümlemek önemlidir. Kültürel ve sosyal bağlamı anlama kısmında belirtildiği gibi, geleneksel ifade biçiminde genel kabul görmüş bazı renk ve semboller o toplumun yaşayışını çözümlemeye yol gösterici olabilir. Bir elma sembolü, pozitif bir etkiyle üretkenliği, anaçlığı ifade ederken, toplumumuzda baykuş sembolü uğursuzluğu, siyah renk yas gerçeğini anlamaya yetebilir.
- Konteks ve durum: Göstergelerin anlamı değerlendirilirken iletişim bağlamını ve durumu dikkate almak önemlidir. Aynı sembol veya işaret, farklı durumlarda farklı anlamlar taşıyabilir.
- Empati ve kültürel farkındalık: Göstergelerin değerlendirilmesinde empati kurmak ve kültürel farkındalık geliştirmek önemlidir. Toplumların bakış açısını anlamak, göstergelerin anlamını kavramada önemli unsurdur.
- Karmaşık göstergelerin ayrıştırılması: Bazı göstergeler karmaşık olabilir ve birden fazla anlam taşıyabilir. Bu tür durumlarda, göstergeleri parçalara ayırmak ve farklı anlam bileşenlerini anlamaya çalışmak önemlidir.
- İletişimdeki değişkenleri gözleme: İletişim sürecindeki diğer değişkenleri (tarafların duyu durumu vb.) gözlemek ve değerlendirmek göstergelerin anlamını daha iyi anlamaya yardımcı olabilir.

Kısacası göstergelerin iletişimsel çözümlemesi, iletişim sürecinde yüzeyde görünen anlamın ötesine geçmeyi amaçlar. Farklı kültürleri ve iletişim bağlamlarını anlayarak, göstergelerin taşıdığı derin anlamlar çözülebilir. Zaman zaman konuşmaktan daha etkili olan görsel iletiler, kaynak ile alıcı arasında güçlü bir bağ kurmaktadır. Örneğin özellikle Güneydoğu Anadolu'da uzun bir geçmişe dayanan *beden yazıtları*, eşler arasında güçlü bir bağ ve iletişim, tılsım, sıcaklık ve eve bağlılık, sadakat vb. anlamlar taşıyan somut ancak soyut göstergelerdir. Alıcının zihnindeki mesaj yeniden şekillenecek ve yeni bir anlam yaratacaktır. Geleneksel kültürde yer alan sayısız örnek Semiyolojik yaklaşım (Göstergebilim) çalışmalarına zengin kaynağı oluşturmaktadır.

Bir ileti olarak geleneksel süslenme; iletinin anlamını çözmek durumunda olanlarla (alıcı), toplumsal bir mesajı ya da mevcut coğrafik durumu anlatan bir iletişim kurabileceği gibi, geleneksel kadının örtük beğenilme ve beğendirme arzusunu da ortaya koymaktadır. İnançsal bağlamda göre geldiklerini de uygulamaları, iletişim olanakları sonucunda farklı kültürlerin kendine has görsel kodları ve şifrelemelerini ortaya koymaktadır.

Süslenme olgusu sunum olarak somut, algı ve mesaj olarak soyut anlam taşır. O kültürde yaşayanlar tarafından algılanabilen ancak dışarıdan sadece imge, süslenme eylemi, şekil, biçim vb. görünen kültürel değerler, aslında yaşamın dinamiklerinin estetize edilmiş önemli göstergeleridir.

Tasarımdaki geleneğin algılanışı:

Geleneksel temaların artistik görünülüğünde;

- doğrudan nesneyi betimleyici imgeler (gerçekçi ve stilize ikonlar),
- görsel efektlerin zihinsel çağrışımları,
- yaratıcılıktaki göstergeler ve simgesel göstergeler olmak üzere kodlanan asal göstergeler bulunmaktadır.

Bu göstergelerin anlamları, toplumun geçmişten gelen dinamiklerinin birer çözümlemesidir. Tasarımda kinestetik bir empati kurulabilirse iletişim kanalları kendiliğinden açılmakta, tema ya da temalar çabuk anlaşılabilir hale gelmektedir; iletilmek istenen mesaj yerini bulmaktadır. Geleneksel süslenme olgusu bir tarihi ve yaşanmışlığı somutlaştırmakta olan kolektif belleğin aktarıcısıdır; gündelik yaşamın içinde, ancak gündelikten farklı duygusal ve estetik bir boyutta yer almaktadır. Kültürel olarak kodlanmış yeni tasarımlar, somut olan bir mirası paylaşmak demektir.

Geleneksel Süslenme Biçimlerinin Artistik Dönüşümü ve Tasarım Önerileri

Kültürel imgelerin imaj çağına uygun hale getirilerek, kadın için bu kültürel tabanlı modern ekolün bir parçası olduğunu hissetmesinin yanı sıra, bugüne kadar süslenme kültüründe satın alma alışkanlıkları açısından kendi kültüründen imgeler kullandığı bilinmektedir. Uluslararası boyut, sanatsal çalışmalar açısından ulaşılması güç bir hedef değildir. Her dönemde ve her kesimde olduğu gibi kadın, yaşadığı bölgedeki yerleşik zevk anlayışına göre ya da bu anlayıştan farklı olarak bireysel estetik yargısıyla, doğasında mevcut olan süslenme eğilimini birtakım uygulamalarla sunmaktadır. Bu çalışmada, geleneksel görünümünden artistik imajıyla yeniden doğan postmodern yaklaşımların, günümüzdeki bireysel zevke yeni bir boyut kazandıracığı düşünülmüştür.

Çalışmanın özgün değeri olan artistik-fütüristik tasarımlar konusunda kuramsal olarak Jacques Derrida felsefesiyle hareket edilmiş, derlenen verilerin tasarım aşamasında düşünsel olarak Derrida'nın en bilinen ve etkili kavramlarından biri olan *Deconstruction* üzerinde durulmuştur. Tasarım önerileri araştırma grubuyla tartışılmış, merkezi otoritelerin çoklu yorumlanabilirlikleri düşünülerek tasarımsal bir süreç yaşanmıştır.

Tasarım Sürecinde Yöntem

Tasarımcıların *uygunluk*, *zıtlık*, *koram* (hiyerarşi), *egemenlik*, *denge*, *birlik* ve *tekrar* ilkeleri doğrultusunda oluşturdukları eserlerin yaratım aşamasında kuramsal çerçevenin eseri yönlendirici etkisi büyüktür. Dekonstrüktivist yaklaşımla oluşturulan geleneksel öğelerde, yukarıda sözü geçen ilkelere bağlı kalınmıştır.

Tasarım ilkelerinden *uygunluk* (*armoni*), tasarımda kullanılan öğelerin kendi aralarında benzerlik göstermeleridir. Bu öğelerin bir araya geldiklerinde bütünlük etkisi yaratacak şekilde kullanımları armoniyi sağlamaktadır. Tasarım sürecinde değerler arasındaki bağdaştırma uygunluk ilkesi tarafından sağlanırken, düzen ilişkisindeki bağı kurmada da önemli bir etkidir. *Zıtlık*, tasarımda kullanılan görsel öğelerin nitelik, nicelik ve durumlarının birbirlerine göre aykırı olması durumudur. Zıtlık ilkesi tasarıma hareket katarak vurgu vermeyi amaçlamaktadır. Zıtlık diğer tasarım öğeleri ile kullanılmaktadır. Karşıt olma, çelişki, tezat anlamı taşıyan zıtlık kavramı geniş kapsamda ele alındığında evrende her şeyin zıtlık-karşıtlık dengesi içinde olduğu görülmektedir. Zıtlık ilgi odağı yaratmak için kullanılan yollardan birisidir. İlgi odağının merkezine, çalışmanın bütünüyle zıt olan bir öğeyi yerleştirmeye elde edilir. *Koram* (*Hiyerarşi*) iki uç noktanın arasında düzenli geçişi gösteren sistemsel düzenlemedir. Tasarımda koram, parçaların bütün içinde belirli sıraya göre algılanmasıdır. Tasarımın düzenlemesinde parçadan bütüne, bütünden parçaya gidilmesidir. İki zıt ucun uygun kademelerle birbirine

bağlanması, tasarım içinde vurgulanmak istenen mesaja göre görsel unsurların ölçülendirilmesi anlamına gelmektedir. (...) Zaman zaman tasarım içindeki unsurlardan hem renk hem de boyut ile oluşturulan hiyerarşiler ile tasarımda hareket hissi verilebilmektedir. Genel bir kural olmamasına karşın, koram meydana getirirken biçimler birbirini örtmemektedir. *Egemenlik* ilkesi, bir kompozisyonda kullanılan öğelerden birinin ya da bir kısmının diğer öğelere göre renk, doku ölçü, değer bakımından üstünlük sağlaması durumudur. Egemenlik; tasarımın dikkat çekmesini sağlayan önemli bir ilkedir. Her türlü egemenlik içerisinde bir zıtlık barındırdığından, bir biçim ya da biçimler grubu diğerine hâkim olarak onu baskısı altına almakta, bu da kompozisyonda bir odak noktası oluşturarak ilgiyi oraya toplamaktadır. *Denge* tasarımın odak notasıdır ve tasarımın bütünlüğündeki ana etkidir. Denge, tasarımda düzen etkisinin sağlanmasına sebep olmaktadır. *Birlik*, bütünün temelini oluşturmaktadır. Tasarımdaki uyumsuzlukların düzen içerisine alınması, zıt olan parçaların dahi beraber uyum oluşturacak şekilde görünmesi birlik ilkesi ile sağlanmaktadır. Sanatta ve tasarımda bir öğenin aynen ya da yakın kıymette olarak birden fazla sayıda kullanılması *tekrar* ilkesini meydana getirmektedir¹.

Geleneksel öğelerden kına örneğinde *armoni* bakır renkli deri parçalarıyla sağlanmıştır. Zıtlık, geleneksel objenin fütüristik dönüşümünde kullanılan makro bir özelliktir. Tasarımı yapılan her öğede karşılaşılan *zıtlık* olgusu, özellikle Çomakdağ-Kızılağaç Köyü gelin başında bulunan biçimsel zıtlık olarak yer almaktadır (Tasarım 7.). Koram (hiyerarşi) ilkesi, özellikle Aydın/Germencik Çamköy'den derlenen ayak kınasının bot şeklinde yapılan tasarımı ile ilişkilendirilebilir (Tasarım 4.); topuktaki bakır renkli deri parçası detayı, fütürizmi simgeleyen gri deri katmanın üzerinde bulunduğu takdirde geleneksel anlam vurgulaması için yapılmıştır. Denge ilkesi artistik tasarımlarda sadelik olarak göze çarpmaktadır. Karmaşık düzen içinde bir denge kurularak oluşturulan fütüristik tasarım örneklerinden denge ilkesi özellikle gelin tacı olarak tasarlanan Çamköy gelin başı süslemesinde görülmektedir (Tasarım 6.). Çalışma konusunda ele alınan tüm öğelerin tasarımında birlik unsuru bulunmaktadır. Geleneksel olgudaki vurgular ve mana korunarak birlik ilkesinde buluşturulmaktadır. Tekrar ilkesi ise çalışma tasarımlarında kına yakma biçimlerinde göze çarpmaktadır. Fütüristik düşüncede *gri* ya da *gümüş* renk, kına bildiriminde *bakır renkli deri* tekrar edilerek vurgulanmaktadır.

Geleneksel olanın dönüşümü sağlanırken tasarım ilkelerinin tümünden yararlanılsa da yaratıcı süreç son etapta yine tasarımcıyla ilgilidir.

Bu çalışmada estetize edilmiş geleneksel oluşumlar nitel ve öznel yönlerden artistik bir dönüşümle açıklanmaya çalışılmış, geleneksel olanın karakteristiği yapısöküm (deconstruction) yöntemiyle yeniden oluşturulmuştur.

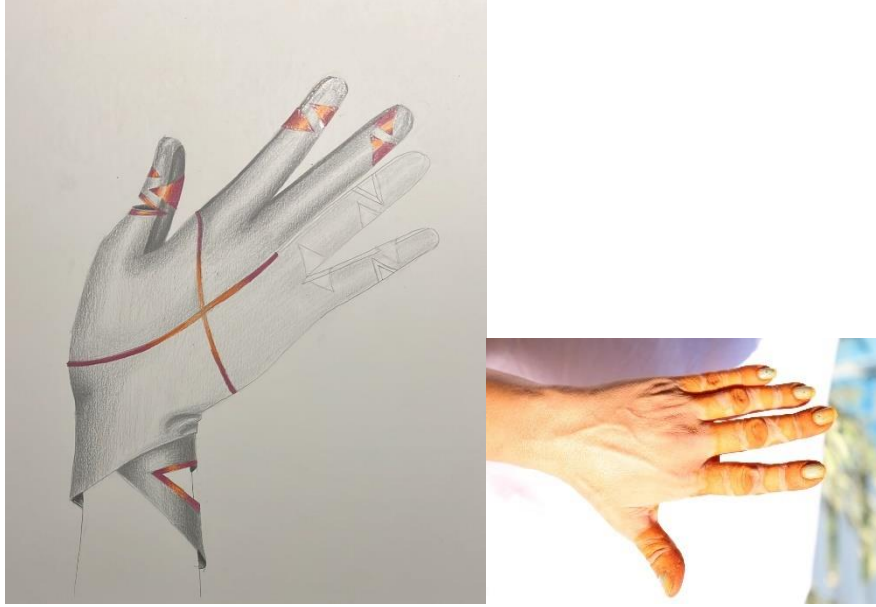
Dekonstrüksiyon (yapısöküm) kavramı, hem bozmak (yıkmaq) hem de yapmak (kurmak) anlamlarını içerir. Bu nedenle yapısöküm sürecinde amaç, sadece bozmak ya da yok etmek değil; yapıları parçalarına ayırıp tekrardan birleştirmektir. Bu aslında metin içerisindeki hareketli parçaları, başka düşünceler üzerine yeniden inşa etmek anlamına da gelir. Kendine özgü mantık merkezi olan sağlam bir yapıya sahip ve kendine ait dönüşüm kuralları olan bir sistemin yapısını bozmak, onun mantık merkezini alt üst etmek anlamına geleceği gibi onu yeniden yapılandırmak ise bu mantık merkezinin yerine yeni bir mantık merkezi yerleştirmek demektir (Polatel, 2020). "...moda tasarımcıları; yaratı sürecinde geçmişten gelen tasarım kriterlerinin kısıtlayıcı çemberinden çıkma arzusunu dekonstrüktivizmin onlara sağladığı düzen ve rasyonellikten çıkabilme özgürlüğü ile birleştirence,

¹ Tasarım ilkeleri konusunda geniş bilgi için bakınız: Erdi Özdemir (2019), *Bir Tasarım İlkesi Olan Tekrarın Artistik Seramik Tasarımında Kullanımı*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı. (Tez no: 582809).

kendilerini özgürce ifade edebilme alanına sahip olmuşlardır. Bu özgürlük alanını, alışlagelmiş tasarım ve yaratım süreçlerini reddetmeden, yeni tasarım yönelmelerine yani alternatif tasarım kriterlerine de yer açarak kullanmışlardır” (Kula, 2023).

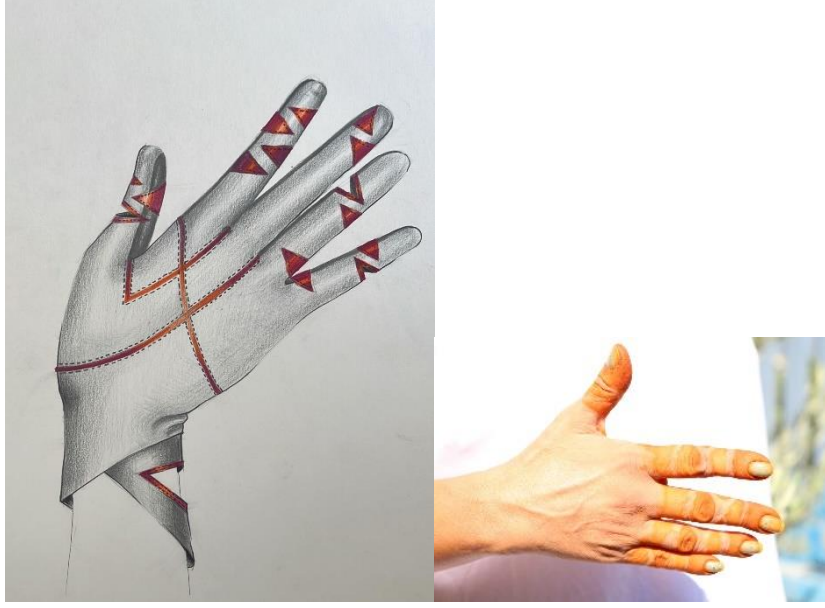
Örnekleme üzerine *gelenğin manipülasyonu*, çalışma konusu olan kadın süslenmesi pratiklerinden elde edilen verilerin artistik bir anlayışla görünürlük kazandırmaya yönelik güncel bir çalışma olarak değerlendirilmelidir.

Dekonstrüktivist takı sadece biçimsel özellikleri ile değil, kendisine yüklenen anlamlar kapsamında felsefi ile de değerlendirilmelidir. Çağdaş tasarımlar doğası gereği bir dışa dönüklük içerir; bir zenginlik ya da statü göstergesi değildir, ancak kişisel ilgi ve görüşlerin bir dışavurumudur. Tasarım sanatçısı, yaratıcı çalışmasında tutkularını, tercihlerini, inançlarını kısaca hayata bakışını vurgular. Takı sanatçıları eserlerinde, sosyal, kültürel ve sanatsal mesajlarını kendilerine özgü ifadelerle ortaya koyan sanatsal yaratıcılıklarını izleyicilere sunarlar (Dikmen, 2011). Dekonstrüktivist yaklaşımlarda farklılık arayışları sonucu; sanat galerilerine kadar taşınan bir süreç yaşanmaktadır. Tasarımcılar, çalışmalarını oluştururken *biçim arayışı* dışına çıkıp, sanatsal nitelik taşıyan, özgün, yenilikçi ürünleri oluşturmanın kaygısına kapılırlar.

Tasarım 1. *Gri eldiven* (Mustafa Kula 2023) (Kaynak: İzmir/Mordoğan Kösedere Köyü gelin kınası)

İzmir/Mordoğan Kösedere Köyü’nde gelinlere mumlu ipe sarılarak yapılan, *dolama kına* olarak adlandırılan uygulamanın tasarımında gri ve bakır tonları kullanılmıştır. Modern ve fütüristik tasarımlarda özellikle gri ve tonları göze çarpmaktadır. Bu tasarıma yönlendiren düşünce sarılan iplerin oluşturduğu sivri, üçgen veya baklava dilimine benzetilebilecek geometrik şekillerdir. Kınanın rengine gönderme yaparak kullanılan bakır tonlu deriler eldiveni saracak şekilde dikilmiştir. Ele yapılan geleneksel bir uygulama yine elde kullanılacak modern bir uygulamaya dönüştürülmüştür. Baş parmakta ve bilekte bulunan bakır deri parçası sadece şerit olarak kullanılarak içi boş bırakılmış, tenin görünmesi sağlanmıştır. Elin üstünden çapraz şekilde görünen deri parçası, geleneksel uygulamadaki mumlu ipi çağrıştırmaktadır.

Tasarım 2. *Lame (gümüş) eldiven* (Mustafa Kula 2023) (Kaynak: İzmir/Mordoğan Kösedere Köyü gelin kınası)

Lame ve bakır renkli derilerin bir arada kullanılmasıyla el süslemeciliğinde kullanılan kına desenlerinden hareket ederek fütüristik bir eldiven tasarımına gidilmiştir. El süslemesinin detayları eldivene taşınarak sonuca ulaşılmıştır. Üretim ve kullanım aşamasından dolayı derinin çok daha uygun olması ve günümüz teknolojisinin bu konuda oldukça gelişmiş olması önemli bir etkidir.

Tasarım 3. *Blue jean ve bakır deri eldiven* (Mustafa Kula 2023) (Kaynak: Aydın/Germencik Dampınar Köyü gelin kınası)

Popüler kültürün rahatlık ve tarz açısından her yaş grubu için değerini ve popülerliğini hiç kaybetmeyen, her moda uymayı başarmış, farklı stil ve karışımlarla kombinlenebilen bir seçenek olarak bu tasarımda halk arasında *kot* olarak ifade edilen ve kültürel bir ikon olan *blue jean* kumaşı ile deri karışımı yine eldiven olarak tasarlanmıştır. Bu tasarımda yine kınanın yakma biçimi bakır deri parçalarla kumaşa dikilmiştir. Bu eldiven tasarımında göze çarpan *blue jean*'deki eskitme ya da taşlama tekniğinin kullanılmasıdır. Eldiven tasarımındaki en önemli detay gelenekte çok önemsenen avuç içi kına yakma biçimidir. Gelenekte avuç içine kına yakmak kişinin korunma, güzellik ve bereket isteğini sembolize eden, pozitif bir ritüel, bir taraftan da enerji ve koruma inancı olarak

bilinmesidir. Avuç içinden çıkan bakır renkli şeritlerin parmaklara asimetrik şekilde dağılımı tamamen moderniteyi temsil etmektedir. Bu sargı biçimlerinin düşüncesi kına yakılırken kullanılan basit bez parçaları olmuştur. Rastgele sarılmış efekti veren görünümde bakır renginin üç ton üzerinde çalışılması, kınanın farklı tonlarda deriye geçmesi, temas süresiyle ilişkilendirilmiştir.

Tasarım 4. Bot (Mustafa Kula 2023) (Kaynak: Aydın/Germencik Dampınar Köyü gelin kınası)

Bot tasarımının oluşmasındaki ilk sebep, kaynak kişilerden alınan bilgiler doğrultusunda çeşme başına giden genç kızların dini inanca göre topuklarının kapatılması göreneğidir. Bu kına yakma biçimi süs gibi görünse de kadın ayağı imgesinin çekiciliğinin örtülmesiyle alakalıdır. Bu kamuflaj bot tasarımına da yansımıştır. Aynı işlevsellik botun *fort* denen arka kısmının bu anlayış doğrultusunda yine bakır rengi deriyle bir katman katman derilerin üst üste kaplanmasıyla geleneğe bir göndermedir. Tasarımda da topuğun örtülmesi işlevi özellikle vurgulanmıştır. Ayakkabının ön kısmında ayak parmaklarına yakılan kınanın göstergesi olarak bakır tonlarında eskitme boyayla bir bölüm oluşturulmuştur. Bunda amaç burundaki detayın topuktaki geleneksel anlamıyla vurgulanan detayın önüne geçmemesidir. Bu kısma eklenmiş bir deri parçası yerine artistik boyama tekniği kullanılmış, yine farklı sürede ve tonlarda deriye geçme biçimini vurgulayan tonlamalar yapılmıştır. Orijinal fotoğraftaki topukta bulunan desenin formu bozulmadan, fütürizmle örtüştürülen gri ya da lame renkli derinin üzerinde aynı geometrik şekliyle ele alınmıştır. Boğazı oldukça geniş olan bu bot tasarımı, ayağı soğuktan koruyan, abdest alırken kolaylık sağlayan vb. işlevleri olan geleneksel *meslere* gönderme yapılarak oluşturulmuştur.

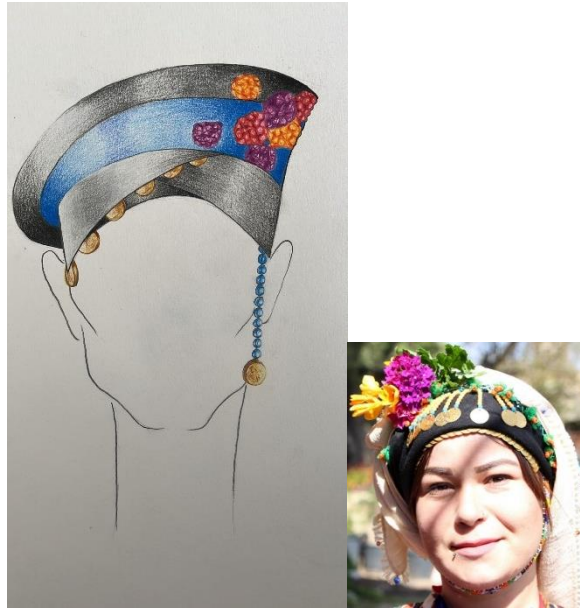
Tasarım 5. *Sandalet* (Mustafa Kula 2023) (Kaynak: Aydın/Germencik Dampınar Köyü gelin kınası)

Orijinal fotoğraftaki uygulamanın çağrıştırdığı, günümüzdeki mağaza vitrinlerinde bulunabilecek modelde bir sandalet fikriyle oluşturulmuştur. Modern tarzdaki bu sandalet yine fütürizmi akla getiren gümüş deri ve üzerinde kına rengine vurgu yapan bakır tonlarının karışımıyla tasarlanmıştır. Kına yakılan ayağın parmak uçlarındaki ve topuktaki üçgen geometrik biçimlerle bakır renkli deri parçalarının lame ya da gri biyelerin kontürleri oluşturması ve bu kontürlerin ve deri şeritlerin üst üste bindirilmesiyle iplere ve uygulamaya gönderme yapılmasıyla hazırlanmış bir tasarımdır. Üst kısımda bulunan lastik detayı tamamen işlevsel olup sandaletin rahat giyilip çıkarılması için yerleştirilmiştir.

Tasarım 6. *Gelin tacı* (Mustafa Kula 2023) (Kaynak: Aydın/Germencik Çamköy Gelin başı süslemesi)

Geleneksel süslenmenin gençler arasında algılanması her zaman olumlu şekilde olmamaktadır. Uzun yıllardır uygulanan ve kıvrılarak yukarıda toplanan saçların açılmaması gençler arasında beğenilen bir uygulama olmadığından artık bu uygulamaya rastlanmamaktadır. Mum çiçeği görüntüsüyle anlam bularak *süslenme geleneğine* kazandırılan bu uygulama, gelin tacına dönüştürülerek estetik kazandırılmıştır. Gümüş teller saçtaki kıvrımlara gönderme yapacak şekilde burkulmuş, pozitif enerji veren canlı çiçekleri temsilen renkli deri parçalarıyla donatılmıştır. Tacın arka tarafı açık olduğundan her baş şekline uygun hale getirilebileceği düşünülmüştür. Olası üretiminde ekonomik duruma göre kıvrılmış saçları ifade eden damla şeklindeki kıvrımların ortalarına taş süslemesi yapılabileceği de düşünülerek bükülen gümüş tellerin üst kısımları boş bırakılmıştır.

Tasarım 7. *Şapka/Kep* (Mustafa Kula 2023) (Kaynak: Muğla/Milas Çomakdağ-Kızılağaç Köyü Gelin başı)

Geleneksel süslenmede ilk dikkat çeken detay başa giyilenlerde görülmektedir. Alın bölgesini de kapsayan tepelikler ve alıcıya iletim şekli etki yaratan oluşumlardır. Çomakdağ-Kızılağaç Köyü'ndeki bu geleneksel baş süslemesinde bir tasarımcının en etkileneceği kısım doğanın güzelliklerinden yararlanılmasıdır. Koku faktörünün pozitif yansımalarının yanı sıra canlı çiçeklerin görsel güzelliğinin kullanılması, artistik tasarımda renkli deri parçalarının applike edilmiş biçimi görünse de canlı çiçeğin de kullanılabileceği fikrini doğurmuştur. Siyah mavi ve gri tonlarından oluşan deri şapka ya da kep tasarımı yine geleneksel olanın biçimine bağlı kalarak yukarıya doğru genişleyen bir kalıpta oluşturulmuştur. Gelenekte bereketi sembolize eden altın paralar tasarımda daha seyrek biçimde serpiştirilmiştir. Siyah renkli *golluya* renk olarak sadık kalınmış, altın paraların sıralanışının yönü değiştirilerek modernize edilmiştir. Baş üstünde bulunan mavi ve sarı boncuklu altın paralar tüm yüzeyde değil, bir küpe görünümüyle tek taraftan sarkıtılmıştır. Dini inançlara bağlılık göz önünde bulundurularak saç örtten ve kundak biçiminde arkaya sarkıtılan beyaz örtü, tasarlanan şapkada kullanılmasa da şapkanın en üst katmanı tüm saç saklayacak genişlikte tasarlanmıştır.

SONUÇ

Çalışmada Batı Anadolu'da bulunan İzmir, Aydın ve Muğla'dan seçilen ve geleneksel yaşam biçimini sürdüren 4 köydeki (Tablo 1.) kadın süslenme biçimleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Belirlenen köyler, farklı iklim ve coğrafyalar düşünülerek süslenme biçimlerine dair yaşayan bir dinamiğin olduğu duyumundan ve ön araştırmalardan hareketle seçilmiştir. Bu koşullar doğrultusundaki çıktılar aşağıda maddelenmiştir:

- Batı Anadolu Bölgesi'nden seçilen 4 yerleşim biriminde geleneksel kadın süslenme biçimleri ile ilgili potansiyeli açığa çıkarılmıştır.
- Süslenme biçimlerindeki geleneksel imgeler ve uygulamalar iletişimsel perspektifte değerlendirilmiştir.
- Elde edilen geleneksel imgelerin-uygulamaların günümüzde kullanımına yönelik postmodern tasarımlar üretilmiştir.

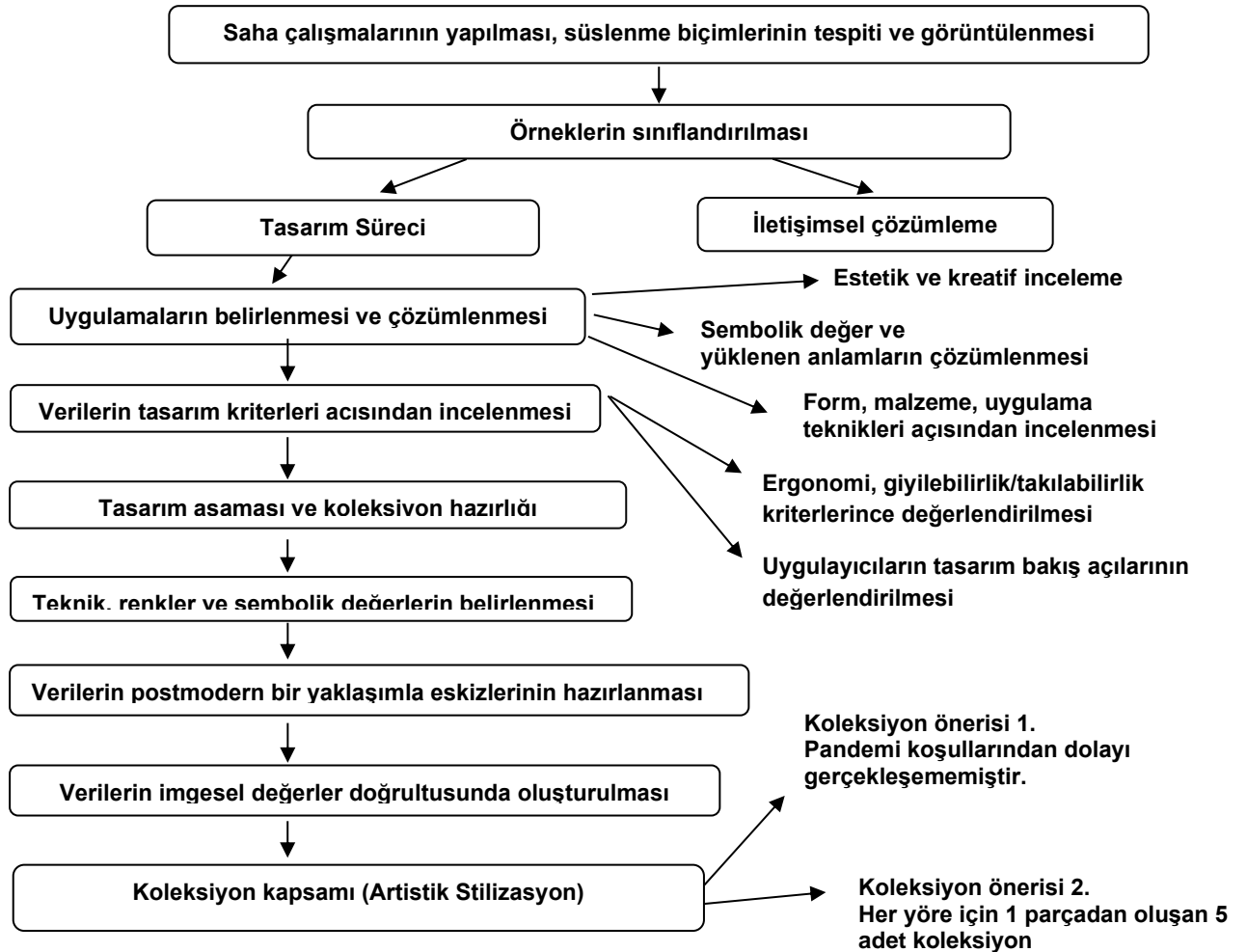
Çalışmada erişilmek istenen sonuçlar, etnik bir türküden senfonik bir eser yaratmak gibi bir örnekle özdeşleştirilmiştir. Otantik önemin yanı sıra, fütüristik bir yaklaşımla etnik mirasın dengeli bir şekilde bir arada kullanılmasıyla çalışmanın -imaj çağında- yeni bir akım yaratma potansiyelini açığa çıkarma hedefi, geçmişin tanımlanması ışığında kültürel- popüler bir sentez oluşturabilme sonucunu doğurmuştur. Çalışmadan elde edilen artistik tasarım eskizleri ilgili yerlere ulaştığında, *yerel anlayış-evrensel davranış* çerçevesindeki rasyonel eserlerin sunumunda medya etkinliği sağlanabilecektir. Çünkü hedeflenen odak nokta, süslenmeye dair uygulamalarda özgün eserlerin paylaşımını ve yayılımını sağlamaktır. Bu çalışmaya biçimine, kendisinden yeni modeller türetilebilecek geleneksel objenin, şekilsel bir ifadenin ya da uygulamanın modern açılımı denilebilir.

Kınanın daha yaygın olduğu yerleşim yerlerinde *yüz yazma* geleneğine rastlanamamıştır. Ancak ipli kına uygulamasından iki çeşit fütüristik tasarım oluşturulmuştur (Tasarım 1. ve 2.).

Tablo 1. Batı Anadolu'dan seçilen yerleşim birimleri

İL	İLÇE	KÖY
İzmir	Karaburun-Mordoğan	Kösedere Köyü
Aydın	Germencik	Dampınar Köyü
Aydın	Germencik	Çanköy
Muğla	Milas	Çomakdağ Kızılağaç Köyü

Tespit edilen süslenmeye dair orijinal makro formlar korunarak arşivlenmiş, akademik bir şekilde değerlendirmek koşuluyla, sanatçı katkıyla modifikasyona uğratan dönüşümler de sosyal bilim çalışmalarına ve kültürel birikime, moda, eğitime katkı sağlayacak şekilde organize edilmiştir. Elde edilebilen verilerle olabildiğince tasarım aşamalarına uyulmuştur (Şekil 1.). İzmir, Aydın ve Muğla illerinden seçilen 4 yerleşim biriminde yapılan tasarım çözümleri sonucunda; belirlenen her bir yöre için belirgin birer parçadan oluşan 7 adet koleksiyon hazırlanmıştır.

Şekil 1. Tasarım akışı

Süslenme dürtüsü derin anlamlar barındırdığı gibi, estetik ifade biçimleri açısından, kadının doğasında bulunan eylemlerden biridir. Bu nedenle süslenme sürecinde yerel ya da bireysel zevkin ortaya çıkarılmasının hem geleneksel kültür çalışmaları hem de sanat ve iletişim alanlarında önemli yer tutacağı ön görülmektedir.

Gelenekler ve gelişmeler arasındaki karmaşık ilişki çok yönlüdür. Gelişmeler gelenekleri yeniden biçimlendirirken gelenekler de bu gelişime uyum sağlamak ve yorumlamak için değerli bir araçtır. Bu süreç, toplumların değişen dünyaya ne şekilde tepki verdiğini gösteren önemli örüntüdür. Bir topluluğun tarih boyunca oluşturduğu, kuşaktan kuşağa aktarılan ve genellikle kültürel, dini ve sosyal değerlere dayanan davranış kalıplarının; teknolojik, bilimsel, sosyal, ekonomik veya siyasi alanlarda gerçekleşen dinamikler sonucu değişime uğraması,

- Değişen ihtiyaç ve alışkanlıklar: Teknolojik veya ekonomik gelişmeler, insanların ihtiyaçlarını ve günlük yaşamlarını etkilemektedir. Bu da geleneklerin değişmesine yol açmaktadır. Örneğin, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte iletişim şekilleri değişmesi, aile içi iletişim geleneklerine kadar etki etmektedir.

- Kültürel etkileşim ve globalleşme: Küresel trendler, farklı kültürler arasındaki etkileşimi artırma gücüne sahiptir ve geleneklerin etkisini azaltarak ya da değiştirerek farklı kültürlerin etkisini taşıyan yeni geleneklerin oluşmasına neden olmaktadır.

- Toplumsal normların değişimi: Sosyal gelişmeler, toplumsal normların ve değerlerin değişmesine neden olmakta, geleneklerin güncellenmesine veya eski değerlerin revize edilmesine yol açmaktadır.

- Teknolojik ilerlemeler: Teknolojik gelişmeler, geleneksel üretim yöntemlerini veya ritüelleri değiştirmektedir. Mekanizasyon, hayatı kolaylaştırırsa da geleneksel tüm uygulamaların özgünlüğünü değişime uğratmaktadır. Bir taraftan da geleneksel mesleklerin azalması da teknolojik ilerlemelere bağlıdır. Geleneksel yaşam tarzları modern yaşama geçiş hızını arttırmaktadır.

- Eğitim ve bilgi erişimi: Eğitim seviyesinin yükselmesi, daha fazla bilgiye ve farklı düşünce tarzlarına yol açmaktadır. Bu da geleneklerin sorgulanmasına ve yeniden değerlendirmelerine ve inşasına yol açmaktadır.

- Dini ve spiritüel değişimler: Dini veya spiritüel inançlar, toplumun gelişen dünya görüşüne uyum sağlamak zorunda kalmakta bu da geleneksel dini uygulamaların değişmesine yol açmaktadır.

- Hızlı yaşam tarzı ve çalışma koşulları: Hızlı ve modern yaşam tarzı ve çalışma koşulları, insanların günlük rutinlerini ve ilişkilerini etkilemektedir. Bu da toplum ve aile içi gelenekleri ve ilişki dinamiklerini değiştirmektedir.

Tasarım prensibi, süslenme geleneğini yok etmek değil, yaşamsal bir bilgiyi, bilime; bilimsel bilgiyi ise sanatsal evrene dönüştürmek, güncelleyerek varlığını hatırlatmak, yeniden inşa etmek, yaymak ve yaşatmak üzerine kuruludur. Tasarımın algılanması ve tasarımla kurulacak sanatsal iletişim, nesnel yönden popüler, öznel yönden geriye yönsemeli olmuştur.

Yerelden küresele doğru bir dönüşüm haritasıyla sanatsal çalışmalar, ülke kültürünün tanıtımında ve yaygınlaştırılmasında önemli araçlardır. Bu doğrultuda çalışma konusu, bugüne kadar süslenme kültüründe satın alma alışkanlıkları açısından ithalci yönelimler gösteren toplumumuzun kendi değerlerine doğru eğilim göstermesine katkı sağlayacak bir çalışma olarak görülmektedir. Yerel özelliklerin küresel devrim içinde belli iletişim araçlarıyla dolaşıma girmesini sağlamak ülke imajı açısından büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Altınay, M. (2013). Altınay, M. (2013). *Denizli'nin Kızılcabölük İlçesi Evlerinde ve Müzesinde Bulunan Geleneksel Türk Kadın Kıyafetleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Altınay, M. (2016). Muğla İli Milas İlçesi Çomakdağ–Kızıllağaç Mahallesi Geleneksel Kadın Giysileri Özellikleri. *Uluslararası Geçmişten Geleceğe Sanat Sempozyumu ve Sergisi*, (s. 95-115). Çorum Hitit Üniversitesi.
- Aşkar, F. (2020). Halk Dansları Sunumlarında Güncel Yaklaşımlar. O. Yoncalık (Dü.) içinde, *Sanattan Toplumla Türk Halk Dansları*. Doğu Kütüphanesi Yayınları.
- Biklen, R. B. (1992). *Qualitative Research For Edition: An Introduction to Theory and Methods*. Boston.
- Carter, A. (2010). Disiplinin Temel Dayanaklarını Sarsmak. A. Carter (Dü.) içinde, *Dans Tarihini Yeniden Düşünmek* (B. Zenginobuz, Çev., s. 28). İstanbul: bgst Yayınları.
- Dikmen, P. D. (2011). Çağdaş Takı Yorumu ve Özgün Yüzükler. *Sanat Dergisi*(20), s. 144.
- Glesne, C. (2014). *Nitel Araştırmaya Giriş* (4 b.). (A. E. Yalçınoğlu, Çev.) İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Hancock, B. (2004). An Introduction to Qualitative Research. London. , ([http://www.trentfocus.org.uk/Resources/Qualitative Methods in organizational Research: A practical guide](http://www.trentfocus.org.uk/Resources/Qualitative%20Methods%20in%20organizational%20Research%20-%20A%20practical%20guide), adresinden alındı
- Hancock, D. R., & Algozzine, B. (2006). *Doing Case Study Research: A Practical Guide for Beginning Researchers*. New York City: Teachers College Press.
- Kula, M. (2023). 21. Yüzyıl Takı Tasarımında Dekonstrüktivizm'in Etkileri (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı.
- Maden, F. (2001). Karadeniz bölgesinde yaşayan kadınların geleneksel süslenme biçimleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Kuaförlük ve Güzellik Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Özdemir, N. (2009). Kültür ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi. 06 09, 2020 tarihinde http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/nebi_ozdemir_kultur_ekonomisi.pdf adresinden alındı
- Patton, M. Q. (1987). *How To Use Qualitative Methods in Evolution*. İngiltere: Newbury park.
- Polatel, C. (2020). Tercüme Dergisinde Kadın Kimliğinin İnşası: Bir Yapısöküm Denemesi. *Mavi Atlas*(8(2)), 362-388.
- Sharaby, R. (2006). The Bride's Henna Rituel: Symbols, Meaning and Changes. *Nashim: A Journal of Jewish Women's Studies & Gender Issues*(11), s. 12.
- Subaşı, S. T. (2018). Öğrenci Kültürü, Gündelik Hayat ve Hegemonya: Rize Örneği (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı.
- Şiriner, H. İ. (2018). Postmodern Kavrayışın Sahne Tasarımına Etkileri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Tansuğ, S. (1986). Geleneksel Köylü Takıları ve Başlıkları. *Türkiyemiz*(48), s. 12.
- Tüfekçi, N. Ç. (2005). *Milas Kentimiz Sevdamız Hüzünümüz Bizim*. Muğla/Milas.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9 b.). Ankara: Seçkin Yayınları.

Kaynak Kişiler

- Şerife Zorlu, 1943, İzmir/Mordoğan Kösedere Köyü, Ev hanımı
- Duran Sarı, 1960, Aydın/Germencik Dampınar Köyü, Ev hanımı
- Perihan Gökçe, 1957, Çamköy, Ev hanımı
- Belgin Sallı, 1963, Aydın İncirliova, Ev hanımı
- Vildan Gökçe (Ev sahibi), 1963, Aydın/Germencik Dampınar, Ev hanımı
- Ayfer Akyol, 1969, Muğla/Milas Çomakdağ Kızılağaç, Çiftçi
- Mehmet Sarı, Germencik Şehit Cafer Efe Yörük